

BAĞIMSIZLIK
DEMOKRASİ
SOSYALİZM
İÇİN

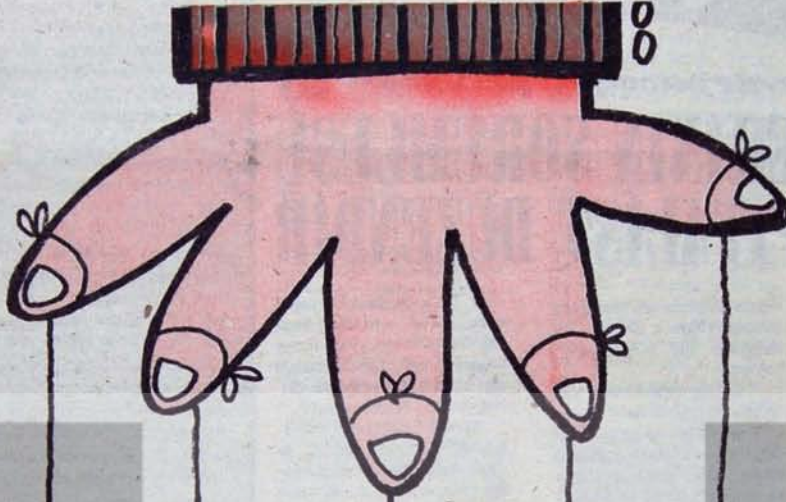
YÜRÜYÜŞ

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

SAYI: 200

6 ŞUBAT 1979

FIYATI: 7,5 LİRA

GİZLİ İKTİDAR ODAĞI İŞBAŞINDA

Bahçelievlerde havagazı patlaması İŞ CİNAYETLERİNİN SORUMLUSU KAPİTALİST DÜZENDİR

22 Ocak 1979 pazartesi günü Bahçelievler'de EGO işverenin ihmalleri sonucu, ortaya çıkan karbonmonoksit fazlalığı ve oksijen yetersizliği, biri işçi diğeri polis iki kişinin ölümüne ve 17 işçinin de zehirlenmelerine neden oldu.

Yıllardır adına iş kazası denen bu tür olaylar, kader diye nitelendirilemez. Planlanmayan, beklenmedik olaylar diye kaderci bir yaklaşımla tanımlanan iş kazaları, gerçekte belli ihmaller zincirinin son halkasıdır. Olayın oluşturmaya. Kaza diye nitelendirilen bu olayların nedenlerini oluşturan ihmaller, burjuvazinin kâr, daha fazla kâr, en fazla kâr anlayışı ile ortaya çıktığı için, bunları kaza olarak değil, belli sınıf çıkarları uğruna işlenmiş cinayetler olarak nitelemek gerekiyor.

Bahçelievler'deki iş cinayeti de öz anlamı ile diğer iş cinayetlerinden farklı değil. O da bir seri ihmaller zincirinin sonucunda işlendi. Farklılık, ihmallerin çeşitliliğinden kaynaklanıyor. Bahçelievler iş cinayetindeki bu ihmaller ölen işçilerin bağlı bulunduğu Genel-İş Sendikası Genel Sekreteri Ertan Andaş şöyle sıraladı:

* Ankara'daki havagazı şebekeleri ve reglaj istasyonları üretkenliğini yitirmiş ve çürümüş durumdadır.

* Çalıştırılan ekipler kadrosuzluk nedeniyle yetersiz ve eksiktir. Yapılan işlerde uzmanlık gerektirdiği halde, dizi işçiler usta yardımcısı olarak çalıştırılmaktadır. 12 teknisyenin olması gerekli olan 6

ekipte yalnızca tek teknisyen bulunmaktadır. Ayrıca bu ekiplerde hiç bir ustabaşı yoktur.

* Bu tür onarımlarda, gaz basıncının düşürülerek kesilmesi gerekirken, kazanın olduğu gün bu işlem yapılmamıştır. Geçtiğimiz günlerde ve işverenin ihmali ve bilgisizliği nedeniyle gaz basan 5 kompresör donmuştur. Olay bununla da bağlantılıdır.

* EGO'da yeterli gaz maskesi yoktur. Tüm EGO'da 7 adet gaz maskesi bulunmaktadır. Bu gaz maskelerinden beş tanesi 20 yıldır. Elde bulunan gaz maskeleri de oksijen tüpsizdir. Ekiplerin çalışma anlarında yanlarında bulundurulmaları gerekli olan büyük oksijen tüplerinin de başlıkları yoktur.

* Reglaj istasyonları bilindiği gibi 4 metre yeraltında bulunmaktadır. Burada çalışan işçileri indirmek yada çekmek için tek bir halat yoktur. Reglaj istasyonundaki bozuklukların giderilmesi için, daha önceden bu onarım yerlerinde açılmasa gereken havalandırma deliği, burada açılmamıştır.

* Onarım çıkan ekiplerin, yanında sürekli bir taşıma aracının bulunması gerekirken, bu onarım işlemi sırasında hiç bir taşıt aracı bulunmamıştır. İşçiler insan değil, esne diğer araçlarla birlikte taşınmışlar ve onarım yerine bırakılmışlardır. Bugün EGO'da tek bir cankurtaran bile yoktur. Ayrıca bu ekiplerin yanında bulundurulması gereken ilk yardım çantası da işçilere verilmemiştir.

* Bahçelievlerdeki reglaj onarımı EGO yetkilileri tarafından 3 gün önce saptanmış ve gerekli önlemler alınmadığı gibi bir tek mühendis bile ekibin yanında bulunmamıştır.

Ayrıca, EGO Genel Müdürlüğünün havagazı, elektrik ve diğer ünitelerinde can güvenliği yoktur. Burada çalışanlar her an zehirlenebilir ya da yaşamalarını yitirebilirler. Bu işyerlerinde çalışmak yada yaşamak riasıntıya bağlıdır.

Ankara'da iki ölümlü sonuçlanan bu iş cinayeti, ülkedeki iş sağlığı konusunda genel yaklaşımın bir görünümünü yansıtır. Türkiye gibi sanayileşmesini gerçekleştirememiş ve emperyalizme bağımlılığını koparamamış geri ülkelerde, egemen burjuvazinin işçi sınıfının sağlığını hiçe saydığı gözleniyor. Çünkü bu tür ülkelerde, işçi sınıfı götüren iş sağlığı hizmet düzeyini, egemen burjuvaziye karşı işçi sınıfı ve demokratik toplumsal muhalefetin bu doğrultuda yürüttüğü mücadele gücü belirliyor. Bu kural gerçekte tüm kapitalist üretim ilişkilerine sahip ülkeler için de geçerli. Gelişmiş kapitalist ülkelerde, iş sağlığı hizmet düzeyinin bizim gibi ülkelere göre daha ileri olduğu gözleniyor. Bu durum, ileri kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfının uzun yıllara dayanan mücadelesi ile daha fazla kazanımlar elde etmesinden ve tekeli burjuvaziye daha fazla yükümlülük altında bırakmasından kaynaklanıyor. Öyle ki, burjuvazi hizmet düzeyini belli standartların altına düşürdüğü zaman ortaya çıkan sorunlar, onun kâr oranını azaltabiliyor.

Emperyalizme bağımlı ülkelerde ise burjuva iktidarlarının bu konudaki "yasal" yükümlülüklerinin denetim altında tutulmasının büyük güçlükleri var. Bu nedenle burjuvazinin iş sağlığı hizmet düzeyini istediği oranda düşük bir düzeyde tutması ve çalışanların yaşamalarını hiçe sayması, onun kısa dönem ci araları için bir sorun yaratmıyor. Hastalanan ya da sakatlanan işçinin yerine yenisi hiç düşünmeden alabildiği gibi, ölen yada zarar görenleri gös-

AMASYA'DA FUEL-OİL TANKERİ PATLADI

Amasya Şeker Fabrikasında, fuel oil boşaltan iki tanker ve yaklaşık 1500 - 1600 ton kapasiteli iki tank patladı. İki fabrika işçisi ile tankerlerin şoförleri hayatlarını yitirdiler.

Çok az teknik bilgisi olanlar bile olayın nedenini şöyle anlatıyorlar: Geri te noloji ile üretilen tanklarda fuel oilin akışkanlığını artırmak için yapılan buhar tertibatının fuel oili kaç dereceye kadar ısıttığının bilinmemesi, diğer bir deyişle fuel oil sıcaklığını ölçen termometrenin olmayışı; bu ısınma sonucu çıkan gaz ve buharların tanka yaptığı basınca ölçen barometrenin yokluğu ve sıcaklığı ve basıncı belirli bir noktada tutabilecek termostat sisteminin kurulmaması.

Bir diğer neden de, tankların sigorta şartnamesinde yer alan, "tankların emniyet tertibatı olarak ya bir metre genişliğinde su arkıyla çevrimesi veya tankın betonarme duvarla çevrilmesi" maddesine uyulmaması olarak gösteriliyor. Bu şartname, iş güvenliğinin yokluğunun açık bir kanıtı olarak da önem taşıyor.

Fabrikadaki öncü işçilerin iş güvenliğinin sağlanması için işverene ve sendikaya defalarca yaptıkları mücahatlar bugüne kadar sonuçsuz kaldı. İşveren, çimdi olayı küllanmek ve gözleri başka tarafa çevirmek için suçlu aramaya başlamıştır ve birkaç işçiyi suçlu gibi göstermeye çalışmaktadır. Yönetimdeki sarı sendika da işçilerin iş güvenliği yeteri kadar ilgilenmemiştir. Fabrikadaki öncü, ilerici işçiler tüm olanılara karşı artık son derece duyarlıdır ve sendikanın da işveren yanında olduğunu bir kez daha görmüşlerdir.

temelik bir tazminat ile basından savabiliyor. İşçilerin sağlığını koruması için gerekli önlemleri alması, onun için masrafa girecek kârının daha da azalmasına ve aynı bir külfet altına girmesine neden oluyor. Bu doğrultuda yapacağı her yatırım işçi sınıfının örgütlü ve bilinçli mücadelesinin zorlamasıyla gerçekleşebiliyor.

İşçi sınıfının ve demokratik toplumsal muhalefetin bu doğrultudaki mücadelesine en önemli katkı da dünya sosyalist sistemi tarafından ve uluslararası örgütler aracılığı ile (WHO ve ILO gibi) sağlanıyor. Bunun somut örneğini Türkiye yaşadı. 1964 yılında Çalışma Bakanlığı ILO'nun zorlaması ile İşçi Sağlığı İş Güvenliği Merkezi (İSGUM) ni kurdu. Dünya sosyalist sisteminin uluslararası kuruluşlar aracılığı ile yaptığı bu katkının kalkıcılığı, kazanılan hakların kullanılarak korunmasıyla belirleniyor.

SOSYALİST ÜLKELERDE SAĞLIKLI ÇALIŞMA HAKKI HERŞEYDEN ÖNCE GELİYOR

Sosyalist ülkelerde ise durum çok farklıdır. İşçi sınıfının iktidarda olmasından dolayı emekçi kitlelere götürlenen bu tür hizmetlerin düzeyi, çalışanların sağlığı ve güvenli bir ortam içinde çalışmalarını sağlayacak ve sağlıklarına hiçbir şekilde zarar gelmeyecek biçimde tutuluyor. Çünkü iş gücünün korunması ve geliştirilmesindeki temel etken olan sağlıklı olma hali insan varlığının en doğal hakkı anlayışı ile herşeyden önce geliyor. Bu tür ülkelerde hizmetin denetimi için sistemin kendi i-

çinde bir denetim mekanizması kurduğu gözleniyor. Öyle ki, kapitalist ülkelerde burjuva devletin görevli memurları tarafından yapılan hizmet denetimi, sosyalist ülkelerde bizzat işçi sınıfının sendikaları tarafından yapılıyor. Ayrıca, kapitalist toplumlarda sağlığın çağdaş anlamdaki tanım ve ilkeleri, yozlaşmış kâr getiren ve meta gibi satılan bir hizmet olarak karşımıza çıkıyor. Oysa çağdaş anlamdaki bu tanım ve ilkeler bizzat sosyalist ülkelerin uygulamalarından kaynaklanıyor.

Sosyalist ülkelerle kapitalist ülkelerin konuya yaklaşımlarındaki diğer bir fark da, işyerilerindeki zararlı kimyasal maddelerin mücade edilen eşik değerlerinde görülüyor. Değişik kimyasal maddelere özgün olarak saptanan bu standart değerler çeşitli ülkelere göre farklılıklar gösteriyor.

Bu değerlerin saptanmasında çeşitli kriterler rol alıyor. Bunlar birtakım burjuva bilim adamlarının göstermek istedikleri gibi, salt toksikolojik araştırmalar sonucu ortaya çıkıyor. Bilimsel araştırmalar yalnızca etkenlerin zararlılık derecelerinin konsantrasyon aralıklarını belirlemesine yardım ediyor. Dolayısıyla bu eşik değerlerin saptanmasındaki temel kriter insana ya da kâra verilen değer oluyor. İnsana verilen değer arttıkça MAK değerleri düşüyor, kâra verilen değer arttıkça da MAK değerleri yükseliyor. Daha fazla kâr ön plana çıkınca MAK değerleri oldukça yüksek düzeylerde tutuluyor.

Sosyalist ülkelerde çalışanların iş sağlığı konusundaki somut kazanımları !r başka yazımızın konusu olacak.

YURUYUS

Sahibi: Yürüyüş Yayıncılık Ltd.Şti. adına NİHAT SARGIN ● Genel Yayın Yönetmeni: Zeki KILIÇ ● Yazı İşleri Müdürü: Neset KOCA-BİVİKOĞLU ● Teknik Sekreteri: Bülent ARTAMLI ● Yönetim: Korum sok. 15/6 Kızılay-ANKARA Tel: 17 45 81 ● İstanbul Bürosu: Piyerotti Cad. 21/1 Cemberlitaşı-İSTANBUL Tel: 26 35 67 ● Avrupa Temsilciliği: CODIFF 13/2 Square Wiler-1040 Bruxelles - BELÇİKA Tel: 230 34 72 ● İlan Koşulları: Arka kapak renkli 22.500.TL. Arka kapak siyah beyaz 18.000.TL., 16 sayfa 1000 satımı 80.TL. Yayın İlanları % 50 indirimlidir. ● Baskı: Daily News Web Offset Teşisleri ● Kapak: Uğur OKMAN

● Abone koşulları: Yıllık 300.TL., Altı aylık 180.TL., AVRUPA: Altı aylık 375 TL. (30 DM), Yıllık 750 TL. (60 DM) ● AMERİKA: Altı aylık 500.TL., Yıllık 1000.TL. ● AVUSTRALYA - JAPONYA: Altı aylık 600.TL., Yıllık 1200.TL.

● Ödeme Adresi: TÜRKİYE YURUYÜŞ DERGİSİ POSTA ÇEKİ 100234 ● AVRUPA: CODIFF POSTA ÇEKİ: 000-1164657 BRUXELLES - BELÇİKA

DOMİNO TEORİSİ

ZEKİ KILIÇ

İran'da işçi ve emekçi sınıflar ve tüm demokratik güçler, faşist şah rejimine karşı mücadele ederken ve yeni yeni mevziler kazanırken; Türkiye'de faşist odak, demokrasiden yana güçlerin aleyhine hızlı bir gelişme sürecini yaşıyor. Şah, İran'dan kaçmak zorunda kalırken, Şah rejiminin devamı olan Bah-tiyar Hükümeti, "yasal" yönetim olarak hâlâ varlığını sürdürüyor. Buna karşı, demokrasi güçleri fiilen iktidar olan durumlarını tek ve meşru bir iktidara dönüştürme mücadelesi veriyor. Türkiye'de ise, durum, İran'daki gelişmelerin tersine bir yol izliyor.

Demokratik hak ve özgürlükleri arttırmak ve kullanımlarını kolaylaştırmayı önplana çıkartıp, vadeden CHP ve lideri Ecevit'in oluşturduğu yasal ve meşru hükümet, hâlâ varlığını sürdürmekle birlikte, fiili faşist iktidar odağı lehine sürekli mevzi kaybetmektedir. Son gelişmeler gayrimeşru faşist iktidar odağının "resmi" biçime bürünme amacına yöneliktir; ve bu anlamda da özellikle liberal yazar Abdi İpekçi'nin katledilmesi olayı ile birlikte bundan öncekilere göre farklı bir nitelik kazanmıştır. Bundan önceki, demokrat, ilerici ve sosyalist kişilerin katledilmesinde, yıldırma önplanda unsur olmasına karşın; Abdi İpekçi'nin katledilmesiyle faşist iktidar odağı aynı zamanda "resmi" iktidar odağı haline dönüşmeyi hedef almaktadır. Faşist iktidar odağının resmi hükümet olma olanağını hemen elde etmek için gösterdiği acelecilik emperyalizmin Ortadoğu'daki durumu ve ona ilişkin politikası ile çakişmaktadır.

"Domino teorisi" özellikle ABD emperyalizminin Uzakdoğu ülkelerine ilişkin stratejisinin tanımlanması anlamında kullanılmaktadır. Bununla birlikte, aslında emperyalizmin ilişkiler ağı içerisindeki tüm ülkeler için de geçerli olmakta ve uygulanmaya konulmaktadır. Emperyalizm, bir mevziyi kaybettğinde, ya da bir mevzinin eskisi kadar etkin kullanılamama durumu ortaya çıktığında, o alandaki çıkarlarını koruyabilmek için, aynı olmasa bile benze işlev gördürecek yeni mevziler oluşturmaya başlar. Emperyalizm bir süre önce, Vietnam'a yaptırıklarını yapamaz duruma gelince, Kamboçya'yı doğrudan kullanmaya çalıştı; orayı da kaybedince bu kez Tayland'ı vb. ülkelere aynı işlevleri görece şekilde onları yönlendirebileceği faşist hükümetler oluşturmaya çalıştı.

Bugün için Domino Teorisinin belirgin özellikleriyle Orta ve Yakındoğu'da yürürlüğe konduğunu birbirini izleyen, biri diğerini tamamlayan olaylar dizisi ile açıkça görüyoruz. Emperyalizm, Uzakdoğu'daki kalelerini kaybettikçe, en az gerileyebileceği alanları tutunabilmek için can havliyle, çoğu zaman pervasızlığa varan açıklıkta hertürden yöntemle başvurarak ve her türlü aracı kullanarak, Hindistan, Pakistan v.b. ülkelere sözkonusu devletlerin iç düzenlemelerine müdahaleye devam etmektedir. Bugün için bu müdahalelerin en sıcak ve açık türlerinin uygulandığı alanlar Ortadoğu ülkeleridir. Şimdilik gerek duyulmadığı için müdahale edilmeyen gerici Arap Şeyhlikleri ve Suudi Arabistan'ı bir kenara bırakırsak, Mısır, İran, Lübnan, Ürdün, Kıbrıs ve Türkiye üzerinde planlanan operasyonlar, bir kısmında hedefine varabilmiştir; Türkiye gibi diğer bir kısım ülkede ise adım adım saptanan hedefe giden yolun üzerindeki engeller kaldırılmaya çalışılmaktadır.

Şah rejimine karşı kitlelerin verdiği mücadelenin önceden kestirilemeyen boyutta ve hızla olması karşısında emperyalizmin paniğe uğrayıp, kestirmeden giderek doğan boşluğu Türkiye ile doldurmaya gayret ettiği olaylarla anlaşılabilir. Emperyalizm, açıkça uysal, laf dinler, kendisinin her dediğini itirazsız yerine getirecek bir hükümet biçimine yaşımsal ihtiyaç duyur hale gelmiştir. Türkiye'de de açıkça istenilen Güney Kore, Brezilya; Tayland v.b. ülkelerin hükümet biçimi ve iç düzenlenmesidir. Türkiye'de birdenbire hızlanarak gelişen olaylar dizisiyle ulaşılmak istenen hedef budur.

Türkiye toplumu mevcut yasaların kısıtlayıcı, engelleyici özelliklerine karşın, işçi ve emekçi kitlelerin demokratik hak ve özgürlüklere sahip çıkma potansiyeli açısından nesnel olarak çok ileri bir konumdadır. Bu durum, toplumu olaylar karşısında duyarlı kılmakta; ani tepkiler gösterebilmenin zeminini oluşturabilmektedir. Bu nedenle, emperyalizm olabildiğince bu tepkileri hesaplamakta; pervasızlığa varacak görünümünden kaçınmaktaydı. Ancak son günlerdeki gelişmeler gösteriyor ki, emperyalizm operasyonları doğrudan yönlendirecek kadar ileri gitmektedir. Yürekli bir demokrat olan gazeteci-yazar Teoman Erel'in 1 Şubat 1979 günü yazdığı makalede ele alınan

olay son derece önemli ve varılmak istenilen yerin üzerindeki perdeyi kaldıracı bir özellik taşımaktadır. Teoman Erel'in "ilginç bir diplomat" olarak nitelediği ABD Ankara Büyükelçiliği 1. Sekreteri olarak "görünmekte" olan Robert Aleksandr Peck'in, Amasya ve Çorum'a bir gezi düzenleyerek, oralarda "Maras olaylarının bölgeyi etkileyip etkilemediğini" merak ettiği için soruşturma yaptığını öğreniyoruz. Peck'in Amasya ve Çorum'a yaptığı gezi, hem yer açısından, hem de sözü edilen zaman açısından son derece hesaplı seçilmiştir. Bütün burjuva hükümetlerinin, özellikle 12 Mart faşist rejimi ile MC iktidarı döneminin faşistleştirme operasyonlarının zaten "hassas" olan bu yöreleri daha da "hassaslaştırarak" heran patlamaya hazır duruma getirdiği dikkate alınırsa, gerçekleştirilmesi planlanan olayın yaratıcılığının neden yerli faşist "operasyon uzmanları"na emanet edilmediği açıkça anlaşılabilir. Yaratılacak bu ve benzeri olaylarla hem planlanan hükümet biçimlerine geçiş koşulları tamamlanmaya çalışılacak, hem de, Türkiye İşçi Partisi'nin K.Maras olayları ile ilgili olarak yayınladığı bildiride belirtildiği gibi, kısmi Endonezyalar gerçekleştirilecektir. Böylece, Endonezya'da olduğu şekilde milyonlara ulaşan liberal, demokrat, ilerici ve sosyalist bir anda katliamı hedeflenecektir. Bununla birlikte bu hedefe adım adım ulaşmaya yönelik bir operasyonun planları ve uygulamaları da yapılmaktadır. Bu tür olaylar, aynı zamanda kitleleri politik duyarlılığına törpüleyecek, onları demokratik hak ve özgürlüklerini kullanmaktan ürkütecek ve uzaklaştırmaya yarayacaktır.

Öze yandan, sıkı yönetim ile birlikte başlayan ve giderek hızlanan yaygın gözaltına alma, yayınları kapatma ayrıca demokratik kitle örgütlerinin normal tüzük işlevlerini dahi kullanılamaz hale getirme biçimindeki baskı ve fiili durumlar da, yine emperyalizmin doğrudan ve hükümete rağmen yönlendirdiği fiili faşist iktidar odağının işine yararmaktadır.

Bu uygulamaların, faşist iktidar odağının gereksindiği ortamı hazırlamaya yönelik olduğu artık herkesçe görülebilir durumdadır.

Emperyalizmin ve onun doğrudan yönlendirdiği örtülü faşist iktidar odağının, insiyatifi yasal Ecevit hükümetinden almaya yönelik gelişmesi ve bu anlamda kontrolü ele almak doğrultusundaki "başarıları" Ecevit hükümetinin ikircikli tutumu, elindeki güçleri kullanmaktaki korkaklığı ve beceriksizliği ile daha da artmakta; mevzileri tahkim olmamaktadır. Ecevit hükümetinin bu tutumu, kitlelerin politik duyarlılığını da azaltmakta, muhtemel gelişmeler "özgürlükçü çoğulcu parlamenter" sistemi katledecek girişimler karşısında tek güvence olan kitlese mücadelenin zamanı kararlı çıkışının önünü tıkamaktadır. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Ecevit bu tutumunu değiştirmedikçe faşist iktidar odağı, "atı alıp Üsküdar'ı geçtikten" sonra, kendisi de faturası kabarık sonuçların altında ezilecektir. Ve görülecektir ki, "özgürlükçü demokrasi"yi kurtarmaya ne üni ve ne de "ulusal ve uluslararası saygınlığı" yetecektir.

Henüz yapılabilecek işler tükenmemiştir. Bütün sorun, olması gerekenin zamanı geçirilmeden gerçekleştirilmesini sağlayacak bir tutumun içerisine girmektir. Sayın Ecevit, faşist iktidar odağının varlığı ve kaynağı hakkında olması gereken bilgilere ve istihbarata sahiptir. Bu bilgileri, faşistlerle uzlaşmanın bir aracı haline getirmeye yarayan "şantaj" için kullanmayı planlayacağına, sözkonusu kaynağın üzerine derhal ve tereddütsüzce yürümelidir. Hükümet olarak sorumluluğunu taşıdığı tüm uygulamaların yönünü, kitleleri politik duyarlılığına iten antidemokratik hak ve özgürlükleri kısıtlamak ve kullanımlarını engellemek yerine, zaman kaybetmeden emperyalizmin doğrudan yönlendirdiği faşist iktidar odağına çevirmelidir.

Patlamaya hazır barut fıçısı durumuna getirilen "hassas" yöreler ile Abdi İpekçi'nin katledilmesi olayı, yukarıda belirtilmeye çalışılan noktalar açısından zaman kaybedilmeden ele alınmalı, örtülü faşist iktidarı kendisi elinde tekleştirilmesine olanak tanınamalıdır. CHP Genel Başkanı Ecevit'in kişiliği ve hükümeti ile partisinin "özgürlükçü demokrasiyi" korumak için kararlı olup olmadığının en temel ölçütü, onun kendisine şerik tanımadığına olan inancı ve bu yoldaki mücadelesi olmaktadır. Önümüzdeki günler ve gelişmeler tüm demokratik güçlerin zorlu sınavlardan geçeceğini göstermektedir. Sosyalistler, tutarlı demokratlar bu sınavı mutlaka vereceklerdir. Unutulmaması gereken bir başka olgu da emekçi kitlelerin gözünde CHP'nin ve ağırlıklı olarak onun oluşturduğu hükümetin de bir sınav geçirmekte olduğudur.

GİZLİ İKTİDAR ODAĞI İŞBAŞINDA

Türkiye'de faşist tirmanış, ötedenberi planlanan boyutlarına doğru yeni ve önemli bir adım daha attı: Milliyet gazetesi Genel Yayın Yönetmeni ve başyazarı Abdî İpekçi bir suikast sonucunda öldürüldü. İpekçi'nin hayatını yitirmesiyle sonuçlanan ve bütün yurta geniş bir tepkiyle karşılanan cinayet, çok geniş kapsamı ve boyutları emperyalist odakları da içine alan bir tertibin izlerini taşıyordu.

Faşist suikastler zincirinin son halkasının Abdî İpekçi'yi hedef alması, berşeyden önce Türkiye'de örtülü, faşist iktidar odağının ulaştığı çok yüksek boyutların bir göstergesi olmuştur. Bu cinayet, en başta Türkiye'deki bu gizli iktidar odağının gücünü kanıtlamayı, bu amaçla ülkede bir "iktidar boşluğunun" varlığını kanıtlamayı amaçlamaktadır. Gizli iktidar odağı, bu cinayete, akı-

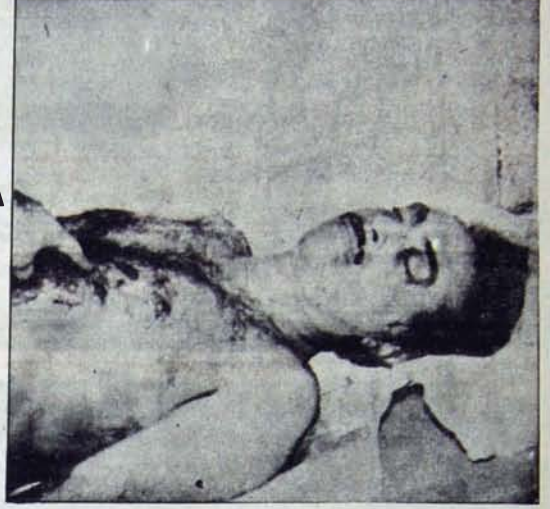
yönetim ve benzeri uygulamaların da kendisi için bir durak olmadığını, bu tür uygulamaların kendi stratejisi için bir unsur olarak kabul etmediğini göstermeyi hedef almaktadır. Daha da önemlisi, asıl hedefine adım atmasını sağlayacak tertipleri açıkça gündeme aldığını, buna doğru ilerlediğini ortaya koymaktadır.

Faşist suikaste bedel olarak Abdî İpekçi seçilirken, toplumun düşünülebilecek en geniş kesimlerinin bir panik etkisi altına alınması, kitlesel bir karamsarlığa itilmesi planlanmıştır. Toplumun ezici çoğunluğu, bundan sonraki adımın ne olacağını yanıtlamaya çalışan ve bu adım bekleyen bir konuma sokulmak istenmiştir. Özetle, en geniş toplum kesimlerinin, artık açıkta açığa Türkiye'de kimin iktidar olduğu sorusuyla karşı karşıya gelmesi beklenmektedir.

Abdî İpekçi'yi hedef alan siyasal cinayet, aynı zamanda doğruların doğruya hükümete yönelen bir tehdit niteliğini taşımaktadır. Abdî İpekçi'nin ötedenberi izlediği yayın politikası ve hükümet karşındaki konumu, hiç kuşkusuz o'nun bir bedel olarak seçilmesinde belirleyici rol oynamıştır. İpekçi'nin ve yönetmenliğini yaptığı gazetesinin politikası, açık olarak Ecevit hükümetinin desteklenmesine, onun mevcut desteklerinin korunmasına yönelik olmuştur. Daha da önemlisi, İpekçi ve gazetesi, uzun süredir özellikle son dönemde burjuva başınında Ecevit hükümetini desteklemeye devam eden tek basın organı durumunda olmuştur. O'nun öldürülmesi, gizli faşist iktidar odağının doğruların doğruya Ecevit hükümetini bedel aldığını ilan edilmesini amaçlı taşımaktadır.

Ulusalarama çevrelerle ilişkileri olduğu söylenemeyen kalmamış olan Metin Toker'in 14 Ocak tarihindeki Hürriyet'te yazdığı yazınının hatırlanması bu koşullarda önem kazanmaktadır. Toker'in bu yazım CHP'nin "başındaki son yandaşları"nın özellikle bedel almakta, bu yandaşları "adece bir kuruntı" olarak nitelendirmektedir. Toker'in yazımının sonunda, Bonn toplantılarının sonuçlarının abartılmasından söz etmesi, "kuruntı" deyimiyle bedel aldığı basın organları arasında Abdî İpekçi'nin önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. İpekçi'nin yayın politikasına karşı ilgiler dikkate alındığında özellikle anlaşılmaktadır.

Toker'in yazılarını yaptığı Hürriyet'in İpekçi'nin katledilmesi üzerine izlediği politika, olayın yönlerinden bir diğerini daha gündeme getirmektedir. İpekçi'nin öldürülmesini planlayan ve köklü uluslararası ilişkiler kadar uzanan gizli iktidar odağı, genel olarak bir "sol" tanımlanması içinde demokratik güçlere karşı genel bir kampanyaya zemin hazırlamayı amaçlamıştır. Cinayetin ertesi günü Hürriyet'in bazı sözde "sol", bireysel terörist grupları olayın muhtemel birinci sorumlusu gibi lanse etmesi anlaşılmaz değildir. MHP'nin aynı aralarda yayınladığı bildiride de cinayetin so-

rumluluğunu "sol"un üzerine atmaya yeltenmesi, Toker'in gazetesinin tutumuyla tutatıp çıkışmaktadır.

Özetle İpekçi'nin öldürülmesi, Ecevit hükümetiyle gizli, faşist iktidar odağı arasındaki bembeyazlığın gündemin başında yer aldığını kanıtlamaktadır. Cinayet, gizli iktidar odağının Ecevit hükümetine gönderdiği bir "teslim ol" mesajıdır. İkinci olarak, faşist tirmanışın bireysel planlamaların ağırlığının en açık kanıtını oluşturan bu tertip, bu olaylara karşı bireysel girişimlere karşı anlam taşıyabilecek önlemlerin hiçbir anlamı olmadığını, gaflet uykusundan başka anlam taşımadığını göstermektedir. Faşist odakların üzerine gidilmedikçe, bir Türkiye yurttaşının yanına bir nöbetçi dikilmesi bile, faşizme doğru tirmanış planını bozmaya yetmeyecektir.

TİP Genel Başkanı Cuma günnü Milliyet yazı işleri müdürlüğüne gönderdiği telgrafta şöyle diyordu:

"Milliyet'in Genel Yayın Yönetmeni ve başyazarı Abdî İpekçi'nin öldürülmesi faşist terörün akıyönetim altında da tirman-dırılması isteminin yeni bir göstergesidir. Faşist terörün yok edilebilmesi için onun kaynaklarına, ardındaki gizli güçlere kadar inilmesinden başka çare yoktur, olmadığı bu cinayete bir kez daha ortaya çıkmıştır. Liberal bir yazarı dahi tahammül etmeyen zorba güçler, Türkiye'yi demir pençe altında inletmek peşindedirler. Milliyet çalışanlarına başmğlığı ve faşizme karşı demokratik özgürlükleri savunma mücadelesine etkin katılmaları dilerim."

Boran'ın telgrafında da vurgulandığı gibi, İpekçi'yi bedel alan cinayet, faşist güçlerin hedefini açıkça ortaya koymuştur. Bu bedefin tam boy faşist bir iktidarbedefinin önlenmesi için bütün demokrasiden yana güçlerin elbirliği için zamanın geç olmasına fırsat bırakılmamalıdır.

PECK DİYE BİRİ

Robert Alexander Peck adında birisi... Resmi görevi Amerika Birleşik Devletleri Elçiliğinde birinci sekreterlik.

Mister Peck günün birinde yanında Büyükelçiliğin güvenilir teröristlerinden birisini alarak alelacele Amasya'ya doğru yola çıkıyor. Amacı Amasya ve Çorum illerini kapsayan bir "inceleme gezisi yapmak". Ve Amasya Orman Müdürlüğü misafirhanesinde konuk olarak ağırlanan Mister Peck yanında tercümanı Ali Neget Ongün, özel arabasına atlayarak çevrede incelemeler yapıyor. Bazı MC partilerini ziyaret ediyor, il yöneticileri ile görüşmeler yapıyor. Yöreyi dolaşarak insanlara sorular yöneltiyor.

Amerika'nın bu meraklı "diplomat"ının özellikle araştırmalarını alevisinini ayırımı üzerinde yoğunlaştırdığı bildiriliyor. Alevi yurttaşların yoğun yerleşim bölgelerinde olduğu bilinen bu illerimizde Robert Peck ısrarla Kahramanmaraş olaylarının çevreyi ne oranda etkilediğini araştırıyor. Mister Peck'in bugüne kadar faaliyetleri bilinen CIA damgalı "araştırma memurlarının" ya da "barış gönüllülerinin" adı altında ülkemize sokulan istihbarat avcılarının verdikleri bilgilerle yetinmediği ve kısa zamanda ek "büğülenmeye" gerek duyduğu ortaya çıkıyor.

Gazetelerde yer alan haberlerde hatırlatıldığı gibi Mister Peck kamuoyu için hiç de yabancı olmayan bir isim. Bundan bir süre önce Robert Peck Kıbrıs'ta "dikkat çekici" faaliyetlerde bulunmuş ve bu konuda Kıbrıs'taki Türkiye Dışişleri Bakanlığı temsilcileri bu konuyu Ankara'ya bildirmişlerdi.

Günaydın gazetesi yazarı Teoman Erel'in de "kötü bir rastlantı" olarak dikkati çektiği gibi "resmi görevi" ABD elçiliği birinci sekreterliği olan Robert Peck'in ziyaretinin hemen ardından Amasya Endonezya tipi kırmılara yol açabilecek olan bazı gelişmelere sahne oldu.

Mister Peck'in Merzifon'dan ayrılmasından bir saat sonra bu ilçede bombalar patlamaya başladı. Olaylar Taşova'nın ilercisi olarak tanınan Savcı İsmail Değer İnal in faşistlerle öldürülmesinin ardından yeni boyutlar kazandı.

Kahramanmaraş olaylarının yurtdışındaki ve içindeki gizli açık faşist ve gerici terör mihracları tarafından tertiplenen bir planın parçası olması olasılığının İçişleri Bakanı tarafından da açıklanmasının hemen ardından gelen ve gerçekten de son derece ilginç olan bu "rastlantılar" demokratik güçlerce dikkatle izleniyor.

Faşist güçler gözünü Amasya'ya dikti

Amasya'nın Merzifon ilçesinde başlatılan faşist terör tertipleri kısa zamanda Amasya'nın diğer ilçelerinde yansıması bulunmaktadır. Geçen hafta içinde 25 Ocak'ta Taşova'da sahneye konan olaylar, bundan bir yıl önce Suluova'da faşistlerin bir sinemada düzenledikleri geceye gene faşistler tarafından bomba atılarak düzenlenen provokasyonu anımsatıyordu.

Taşova'da önce faşistlerin üslandıkları Mîa Taksi yazıhanesi bazı kişilerce kurgunlandı. Ardından aynı kişiler tarafından tezgahlandığına hiçbir kuşku olmayan başka kurgunlamalar geldi. Aynı binayı paylaşan Türkiye İşçi Partisi ve TOB-DER gece vakti bekçilerin gözleri önünde ve hiçbir müdahaleyle karşılaşmadan kurgunlandı.

Ertesi gün Türkiye İşçi Partisi ve TOB-DER Taşova yöneticilerinin Kaymakamlığa olayla ilgili olarak verdikleri yazılar hiçbir işleme gerek görülmeden göz ardı edildi. Yine kurgunlama olayını protesto edenlere önce polis saldırdı, ardından kaymakamın gruptan iki kişiyi tokat attığı görüldü. Olaylar Türkiye İşçi Partisi ile TOB-DER'in paylaşmakta oldukları binanın faşistler tarafından bombalanması, ilçe içinde gerginliklerin artmasıyla kısa zamanda tirman-dı. Bu arada iki ilercisi yaralandı, bir faşist vurularak öldürüldü. Savcı İsmail Değer İnal tarafından öldürülen faşist ilişkin olarak sürdürülen soruşturmanın bu kişinin -ensesinden vurulması gözönünde tutularak- kendi arkadaşları tarafından öldürülmesi olasılığı üzerinde yoğunlaştığı, Taşova ilçesinden gelen haberler arasında. Soruşturmayı sürdüren Cumhuriyet savcısı İnal, faşistler tarafından düzenlenen cenaze töreni sırasında faşist güruh tarafından açılan ateş sonucunda öldürüldü. Daha sonra, Samsun'dan ve Tokat'tan getirilen faşistlerle de kolobolüklenen faşist güruh dükkânları yağdırmaya, tahrip etmeye başladı. Belediye tarafından açılmış bulunan ucuzluk pazarı da dahil olmak üzere yaklaşık 260 dükkân faşistler tarafından tahrip edildi.

Amasya valisi Aydemir Ceylan tarafından yapılan açıklamada, Cumhuriyet Savcısı İnal'ın faşistler tarafından açılan ateşle öldürüldüğü doğrulandı. Vali Ceylan faşist güruhu kast ederek "bu topluluk saucıya son günlerde muğber olmuş, tepki gösteriyormuş" diyerek olaylara açıklik kazandırırken, faşist ve gerici başının olayları istediği yönde çarpıtmakta olduğu gözlerden kaçmıyordu. Örneğin Hergün gazetesi Savcı İnal'ın faşist topluluk tarafından açılan ateşle öldürüldüğünü unutturmaya çalışarak Savcı'nın "görevine giderken kimliği belirsiz şahıslarca açılan yayılım ateşi sonucunda" öldürüldüğünü belirtiyordu.

Amasya'nın diğer ilçelerine sıçrayan ve kısa zamanda daha da büyüyen olayların ardından Taşova ilçesinde gece sokaka çıkma yasağı ilan edildi. Olayların alevisinini ayırımı yaratarak tirman-dırılması üzerine, Türkiye İşçi Partisi Merkez Haberalma Bana ve Propaganda Bürosu Sekreteri Gündüz Mutluay bama bir açıklama yaptı. Gündüz Mutluay, Türkiye İşçi Partisi Merkez Yönetim Kurulu'nun geçtiğimiz günlerde yaptığı açıklamada, faşist terör olaylarının akıyönetim bölgelerine dağıtılması tebatine dikkati çekerek, son günlerde yaşanan olayların bu değerlendirmeyi doğrular nitelikte olduğunu vurguladı. Mutluay özetle şunları söyledi: "Amasya Merkez, Günniğ-hacıhöy, Merzifon, Suluova, Taşova ilçelerinde meydana getirilen olaylar bu tertibin hazırlıklarıdır. Son günlerdeardarda Partimizin İl, İlçe binalarıyla, TOB-DER ve öteki ilerciler örgüt bina ve üyelerine saldırılar düzenlenmiş, bu arada Savcı İsmail Değer İnal öldürülmüştür. Alevisinini ayırımı yaratarak alevisinini yurttan çıkartılmak, Malatya, Sivas, Kahramanmaraş gibi toplu katliamlara varacak bir provokasyonu amaçlanmaktadır. Partimizin Başkanlık Kurulu Amasya ve öteki il örgütlerimizden gelen bilgiler değerlendirilmiş ve faşist odaklarca ilk hedefler arasında alınmış Amasya'da incelemeler yap-mak üzere Merkez Yönetim Kurulu üyesi Özcan Keleş başkanlığında bir heyet göndermiştir."

İhbar kampanyası TİP'i hedef alıyor

Elazığ'da bir süredir faşistleri tedirgin edecek düzeydeki örgütlenmesi Türkiye İşçi Partisi'nin ihbar kampanyasının boy hedefi haline gelmesine yol açtı. TİP İl Başkan Necati Demirel, geçtiğimiz hafta başında bir ihbar sonucu sıkıyönetim komutanlığı tarafından gözaltına alındı. Necati Demirel'in durumunun öğrenilmesi için TİP il yöneticilerinin sıkıyönetimden ve valilikten bilgi alma çabaları uzun süre sonuç vermedi. İl Sekreteri ile İl Yönetim Kurulu üyesi Yaşar Yıldırım'ın sıkıyönetim komutanlığı ve valiliğe yaptığı ısrarlı başvurular ve bu antidemokratik uygulamanın kaldırılması istemi sonucunda, Necati Demirel'in bir çağrıya katıldığı ihbarı üzerine gözaltına alındığı açıklandı. TİP il yöneticilerinin Necati Demirel'le görüşme konusundaki çabaları ise, gerek sıkıyönetim komutanlığı, gerekse vali tarafından, 15 günlük "yasal" gözaltında tutma süresi içinde görüşme yapılamayacağı gerekçeyle geri çevrildi.

TİP İl Yönetim Kurulu'nun, Elazığ Sıkıyönetim Komutanlığı ve Bülent Ecevit'e çektiği telgraflarda, "TİP Elazığ İl Başkanı Necati Demirel, Elazığ Sıkıyönetim Komutanlığınca 25 Ocak'tan beri gözaltında bulundurulmaktadır. İlimizdeki gerici güçlerin ittifaki ile sürdürülmekte olan ve ilerici kişi ve kuruluşları hedef alan ihbar kampanyası, her geçen gün yoğunlaşmaktadır. İl Başkanımız Necati Demirel, bu tür bir ihbar nedeniyle gözaltına alınmıştır. İl Başkanımıza karşı yapılan bu yasa dışı uygulamanın en kısa zamanda durdurulması için gerekenin yapılmasını talep ediyoruz" denilerek, Necati Demirel'in salıverilmesi istendi.

Bu telgrafların çekilmesinin üzerinden henüz birkaç saat geçmişti ki, bu kez de İl Yönetim Kurulu üyesi Yaşar Yıldırım evinden alınarak gözaltına alındı. TİP İl Sekreterinin sürekli başvuruları sonunda Yaşar Yıldırım'ın sıkıyönetime teslim edildiği öğrenildi. Yaşar Yıldırım da bir ihbar sonucu gözaltına alınmıştır...

Elazığ'daki bu gelişmeler, faşistlerin sıkıyönetim ilanıyla birlikte yürürlüğe koydukları taktiklerine bire bir uygun düşüyordu. Taktik, terörü sıkıyönetim bölgeleri dışına kaydırırken, sıkıyönetim bölgelerinde de türlü çeşitli yollarla "meşru devlet güçlerini" demokratik güçler üzerine yönelmekte. Görülen odur ki, kullanılan yöntemlerin etkili olanlarından biri de ihbar kampanyaları. Bir yandan faşist çeteler sıkıyönetim bölgeleri dışına kaydırılırken, diğer yandan solun devlet güçlerine kurdurulan çalışıyor. Elazığ'da birinci derecedeki hedef Türkiye İşçi Partisi.

Samsun'da TÜTED yayın organı toplatıldı

İlerici, demokratik basın organlarına yönelen antidemokratik uygulamalar sıkıyönetimin dışındaki illerde de yoğunlaşıyor. Bu illerde de hükümetin antidemokratik tutumundan cesaret alan yerel yönetim ve güvenlik yetkilileri demokratik hak ve özgürlüklere yeni kısıtlamaları dayatmaya çalışıyorlar.

Geçtiğimiz Pazartesi günü Samsun'da TÜTED şubesi polis tarafından arama emri gösterilmeksizin arandı. Arama sırasında Dernek üyeleri tartaklanarak hiçbir neden olmadan gözaltına alındılar. TÜTED Merkez Yayın Organı "TÜTED Haberler" dergisi de arama sırasında toplanarak götürüldü.

TÜTED Genel Başkanı Aykut Göker İçişleri Bakanı Hasan Fehmi Güneş'e çektiği bir telgrafla olayı protesto etti ve bu yasadışı tutumun sürdürülmesini talep etti.

TÜTED Genel Başkanı İçişleri Bakanı'na çektiği telgrafta şöyle dedi:

"Bu ve benzeri davranışları, kamu kesiminde çalışanların demokratik haklarını kaldırmaya yönelik, son derece olumsuz bir gelişmenin somut göstergeleri olarak algılamakta ve bu yasa dışı tutumu protesto etmekteyiz.

"Samsun'daki bu yasa dışı tutumun sürdürülmesi için gereğinin yapılmasını arz ve talep ederiz."

SIKIYÖNETİM MAHKEMELERİNİN ANAYASAL KAYNAĞI NEREDE?

Av. ERŞEN SANSAL

Uygulamada gördüğümüz bir şey var: Sıkıyönetimin ilanı ile birlikte sıkıyönetim mahkemeleri de kuruluyor. Yani uygulamadaki durumun şu kuralı yarattığı söylenebilir: "Sıkıyönetim gelince, sıkıyönetim mahkemeleri kurulur".

Acaba nereden kaynaklanıyor sıkıyönetim mahkemeleri?

Gerçekten de sıkıyönetim mahkemelerinin bir kaynağının bulunması mutlaka gereklidir. Sıkıyönetimin Anayasa'daki kaynağı, Anayasa'nın 124. maddesinde görülmektedir. Bu maddede, sıkıyönetimin hangi hallerde ilan edilebileceği, sıkıyönetimi kararlaştırma ve ilan yetkisinin hangi organa ait olduğu belirtildikten sonra son fıkrada şöyle denilmektedir.

"Sıkıyönetim veya genel olarak savaş halinde, hangi hükümlerin uygulanacağı ve işlemlerin nasıl yürütüleceği, hürriyetlerin nasıl kısıtlanacağı veya durdurulacağı ve savaş veya savaş gerektirecek bir durumun baggöstermesi halinde vatan dışları için konulabilecek yükümler kanunla gösterilir."

Görülmektedir ki, sözü geçen madde, sıkıyönetimin işletilmesine ilişkin hükümlerin düzenlenmesini kanuna bırakmaktadır. Buna göre de, bilindiği gibi bir Sıkıyönetim Kanunu çıkarılmış ve sıkıyönetimle ilgili hükümler bu kanunda yer almıştır. Sıkıyönetim mahkemelerinin kurul-

masına ilişkin yasal kaynak ve düzenlemeyi bulabildiğimiz tek metin, bu kanundan ibarettir.

YARGI YETKİSİ NASIL KULLANILIR?

Anayasa'nın 4. maddesinde, "hiçbir kimse veya organ, kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisi kullanamaz" denilmektedir. Bu madde; devlet kuruluşu ve organları dışında her hangi bir organın, devlet yetkisine sahip olamayacağına yani sıra, bizzat "devlet" açısından da, kaynağını Anayasa'dan almayan bir devlet yetkisinin kullanılamayacağını ilke olarak koymaktadır. Yargı yetkisi, klasik devlet anlayışındaki üç temel yetkiden (yasama, yürütme, yargı) biridir. Şu halde, yargı yetkisinin kullanılma kaynağının, Anayasa'da açıkça gösterilmesi şarttır, zorunludur.

Yargı işlevinin yerine getirilmesi, yani bu yetkinin kullanılması, bilindiği gibi mahkemeler eliyle olmaktadır. Nitekim, Anayasa'nın 7. maddesine göre, "yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır". Bu demektir ki, bir devlet yetkisi olarak yargı gücünü kullanacak olan organların, yani mahkemelerin kaynağının, ancak Anayasa'da gösterilmesi gerekir. Anayasa'daki bu düzenleme, "doğal yargıç" ilkesi ile bütünleşmektedir.

Gerçekten de, "doğal yargıç" ilkesi, yargılayacak mahkemenin suçun işlenmesinden önce belirlenmiş olmasını, sanığın savunma hakkının en büyük güvencesi olarak ortaya koymaktadır. Kaldı ki, yargılamaya haklına sahip olmak yönünden de, kanun önünde aynacıklı ya da eşitsiz bir durumun kabul edilemeyeceği açıktır.

Anayasa'da doğal yargıçı düzenleyen 32. madde 12 Mart döneminde değiştirilerek, bu kavramın yerine "yasal yargıç" kavramı getirilmişse de bu, ilkenin özünde bir değişiklik yaratmamıştır.

ANAYASA'DA SIKIYÖNETİM MAHKEMESİ YOK

Anayasa'nın 124. maddesinde, sıkıyönetime bir "kurum" olarak yer verilmiş olmakla birlikte, ayrıca bir sıkıyönetim mahkemesinden söz edilmemektedir. Oysa olağanüstü bir yönetim rejiminde kurulacak mahkemelerin nitelikleri göz önüne getirilince, bunların açıkça bir anayasal kaynağa dayanmaları zorunlu bulunmaktadır.

Sıkıyönetim yargısından yalnızca Anayasa'nın 138. maddesinde bahsedilmektedir. "Askeri yargı" başlığını taşıyan bu maddede, "askeri mahkemelerin, savaş veya sıkıyönetim hallerinde hangi suçlar ve hangi kişiler bakımından yetkili olduğu kanun-

la gösterilir" denilmektedir. Ancak görüldüğü gibi, madde sıkıyönetim dönemlerinde ayrı bir sıkıyönetim mahkemesi kurulmasına cevaz vermemekte, yalnızca daha önceden var olan askeri mahkemelerin sıkıyönetim dönemlerindeki görev ve yetkilerinin kanunla belirlenmesini öngörmektedir. Anayasa'da sıkıyönetim mahkemesinden bahseden sadece bir tek maddeye raslanmaktadır. Bu ise, bir geçici madde olup, 1971 yılında ilan edilen sıkıyönetim döneminde kurulan sıkıyönetim mahkemelerinin görevlerinin eldeki işler bitene kadar uzatılmasına ilişkindir. Konusu sona erdiği için, geçici maddenin bugün bir geçerliliği kalmamıştır.

1876 yılında çıkarılan İlk Osmanlı Devleti Anayasası'ndan itibaren daha sonraki 1908, 1921 ve 1924 Anayasalarında da sıkıyönetim, bir kurum olarak sürekli yer almıştır. Ne var ki, 1940 yılına gelene kadar bu Anayasalar döneminde ilan edilen sıkıyönetimlerde ayrıca bir sıkıyönetim mahkemesi kurulmamıştır.

1940 yılında ilk defa bir sıkıyönetim kanunu çıkarılmış ve sıkıyönetim mahkemeleri de ilk defa bu Kanunla kurulmuştur. 1924 Anayasası açısından önemli görülmesi bile, bugün yürürlükteki Anayasa'nın temel ilkeleri karşısında sıkıyönetim mahkemelerinin anayasal kaynağı sorunu, oldukça önem taşımaktadır.

YARGISAL DEĞİL İDARI BİR KURUM

1973 yılında Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulurken, sorum bu mahkemelere anayasal bir kaynak bulma noktasındaki tartışmalarda yoğunlaşmış ve Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulabilmesi için anayasal dayanak bulma, zorunlu görülerek Anayasa'da değişiklik yapma yoluna gidilmiştir. Bu duruma karşın bugün, bir başka olağan dışı yargı organı statüsündeki sıkıyönetim mahkemelerine Anayasa'da bir kaynak bulamamaktayız. Yalnızca Sıkıyönetim Kanunu'nun bu mahkemelerden bahsetmiş olmasını ise, bu anlamda bir anayasal kaynak sayabilmek mümkün değildir.

Anayasa, sıkıyönetimin dışında da olağanüstü yönetim biçimine yervernmiştir. Gerçekten de gerektiğinde, Anayasa'nın 123. maddesine göre olağanüstühal ilan edilebilir. Ancak olağanüstü hal uygulamasının, örneğin bir olağanüstü hal mahkemesine olanak tanımayacağı da açıktır. Şu halde Anayasa'daki sistem olağanüstü hallerde, bu rejimlerin kendi yargı organlarını da beraberinde getireceği yönünde değildir.

Anayasa, sıkıyönetimi yalnızca idari nitelikte bir kurum olarak kabul etmiştir. yargısal nitelikte değil.

Faşist güçler Ege'de üsleniyor

Faşist terör Ege bölgesinde tımandırılıyor. Sıkıyönetimin ilan edilmediği bölgelerle is olarak kullanan faşistler terörü yaygınlaştırarak sıkıyönetim bu bölgelere de yaymaya çalışıyorlar. Faşistler bu amaçla bir yandan saldırıların yoğunlaştırırken, öte yandan da çevrede gerillml artırmaya çalışıyorlar.

Önceki hafta Türkiye İşçi Partisi Menemen İlçe Örgütü'nün telefonu çaldı. Türkiye İşçi Partisi Menemen İlçe yöneticileri telefonu açtılar ve arayanın kim olduğunu sordular. Karşı taraftan gelen yanıt "Cuma günü saat 15.00'de oldu." TİP Menemen yöneticilerinin soruları her seferinde yanıtız kaldı. Arayan yalnızca "Cuma günü saat 15.00'de" diyordu, başkaca birşey söylememekte ısrar ediyordu.

Aranan yalnızca TİP Menemen İlçesi değildi. Menemen'de CHP'li olan bazı kişiler de aranmış ve gene arayan aynı sözlerle ısrarla yınlemişti. Aynı günler, o güne kadar kapısı sürekli olarak kapalı olan MHP Menemen İlçesinin sü-

rekli toplantılar düzenlediği görülmüyordu. Menemen'e dışardan gelen bazı insanların bu toplantılara katıldığı, MHP ilçe binasına usulca girip çıkışları gözdeu kaçmıyordu.

Menemen'de olağanüstü boyutlara ulaşan gerilline karşın Cuma günü 15.00'de herhangi bir olay olmadı. Ancak faşist tertiplerin ne ölçüde tımandırılacağı, nereye kadar varılacağı da henüz bilinmiyor. Menemen'de demokratik güçler bu tertiplere ve provokasyonlara karşı uyanık bir biçimde bekliyorlar.

Menemen'de gerillml artırmaya yönelik çabaları süren Menemen'de Ticaret Lisesi Müdürü Süleyman Yanmaz faşistlerce öldürüldü. Süleyman Yanmaz demokratik öğretmen hareketinin ve "Demokrasi İçin Birlik" grubunun önde gelenlerindendi. Gece yarısı Süleyman Yanmaz'ın evini basan faşistler kapıya çıkan Yanmaz'ı öldürerek kaçtılar. Şu ana kadar cinayet zanlılarından birisi yakalanmış durumdadır.

Süleyman Yanmaz bugüne kadar iki kez mektupla tehdit edildi. Faşistler tarafından gönderilen tehdit mektuplarında Yanmaz'ın "yaşatılmayacağı" belirtilüyordu. Süleyman Yanmaz'ın bu mektuplar üzerine, gerekli işlemlerin yapılması için Valiliğe yaptığı başvurular dikkate alınmadı.

Demokratik öğretmen hareketinin seçkin mensuplarından birisini yitirmiş bulunması, faşist cinayetlerin Ege bölgesinde planlı bir biçimde tımandırıldığını ve bölgenin yeni faşist terör olaylarına sabne olduğunu gösteriyor.

Geçenlerde Ankara'nın Seyranbağları semtinde faşistler bir bildiri yayınladılar. Faşistlerin "ayık bülten" adını yakıştırdıkları bu bildiri "Seyranbağları ülkücileri" imzasını taşıyor. Bildiriye bir kez bile göz atmak bu bildirinin semt sakinlerini tehdit etmek, faşist teröre yaygınlaşmak amacıyla kaleme alındığını anlamak için yeterli oluyor.

"Meşru müdafaa" durumunda olduklarını öne süren faşist çetenin elemanları şunları söylüyorlar: "Komünizme karşı kanuni çerçeveler içinde mücadele eden Ülkücü Gençlik'e karşı

Ülkücü kuruluşlar hedef göstermeye devam ediyor

girişilen hareketin cevabı şu olacaktır: "Ülkümüze yan bakmamızın mezarını kazacağız."

Seyranbağları faşistlerinin tehditleri bu kadarla kalmıyor. Bildiride bazı mahalle sakinlerinin, öğretmenlerin işleri sayılıyor ve bunlardan adil Türk mahkemelerinin birgün mutlaka hesap soracağı, bunların "yarın kaçacak delik bulamayacakları" söyleniyor. Faşist terör sürüsünün bildirisi şu sözlerle son buluyor: "Ya tam susturacağız, ya kan kusturacağız."

Ankara'nın diğer semtlerinde olduğu gibi Seyranbağları'nda da faşist terörün ne ölçüde yaygınlaşacağı, faşistlerin "ülkülerine yan bakan"lardan ne anladıklarını bağlı bulunuyor.

Burjuvaziye karşı demokratikleşme için plan

Geçtiğimiz günlerde Türkiye İşçi Partisi'nin *Demokratikleşme İçin Plan, 1978-1982* adlı, geniş kapsamlı çalışması yayınlandı. Plan, ülkenin demokratikleşmesi için mücadelenin güncel ve ivedi görev olduğu ve demokrasi mücadelesinin "emperyalizme bağımlılığın ve demokrasi düşmanlığının ekonomik ve toplumsal temellerini hedef almak" zorunda olduğu görüşünden hareket ediyor. Bu nedenle de, sunuş yazısında da belirtildiği gibi, "ülkemizde demokratikleşme sürecinin maddi temellerinin yaratılabilmesi için ekonomik alanda ilk adımda gerçekleştirilmesi gereken dönüşümleri ve önlemleri" içeriyor. Plan'ın önemini kavramak, içeriğini anlamak ve değerlendirmek için, burjuvazinin ve özellikle büyük sermayenin Türkiye'nin içinde bulunduğu bunalım ve bunalımdan çıkış yolları konusundaki görüşlerine göz atmakta yarar var.

Büyük burjuvazinin bunalım ve çözümüne ilişkin görüşleri geçtiğimiz ay TUSİAD tarafından yayınlanan raporlarda, Rahmi Koç, Feyyaz Berker, Halit Narin gibi önde gelen temsilcilerinin demec ve konuşmalarında bir kez daha sergilendi. Üstelik, bu görüşler şimdiye değin olmadığı kadar açık seçik bir biçimde ortaya kondu. Örneğin, herşeyden önce, Türkiye burjuvazisinin geçmişte Ortak Pazar'a karşı takındığı kuşku tavrı bile bir kenara bırakarak, bunalımın çözümünün kapitalist dünya ile giderek artan bir biçimde bütünleşmede görüldüğü açıkça ortaya çıktı. "Artık gördük ki Türkiye'ye uzun vadede ne Üçüncü Dünyadan ne de Sosyalist Bloktan fayda var. Ne fayda varsa önce kendisinden sonra da Batıdan vardır", diyor Rahmi Koç bu görüşün en iyi örneklerinden birini veriyordu. Büyük Burjuvazinin tüm sözcüleri Türkiye'nin yabancı sermayeye açılması gerektiğini ileri sürüyor, TUSİAD Genel Başkanı Feyyaz Berker "Türkiye'nin daha fazla gecikmeden Ortak Pazar'a tam üye olmasını" savunuyordu. Bu

GALİP TEKİN

görüşün bir sonucu olarak diğer geri ülkelerle ve komşu sosyalist ülkelerle ilişkilerin geliştirilmesi ne karşı çıkmaktadır.

Wells Fargo kredisi için tarım ürünlerinin rehin edilmesinin tartışıldığı şu günlerde Rahmi Koç'un şu sözleri, "rehin" olgusunun aslında kapitalist dünya ile olan tüm ilişkilerde geçerli olduğunu çok güzel ortaya koymaktadır: "Bir taraftan Batı'nın borçlanmasını ertelemesini, taze para vermesini isterken, diğer taraftan onların alacaklarına karşı bir nevi teminat olarak gördükleri mallarımızın Doğu Bloka ipotek edilmesi fevkalade yanlış bir politika. Aynı eleştiriyi yapan Halit Narin ise "Batının sarsılan güvenliğini" sağlamlaştırmak için bir öneri de yapmaktadır: "Türkiye bu güveni verebilmek için, batı toplumunun ayrılmaz bir parçası olduğunu ve toplum içinde kalacağını tereddütsüz şekilde, yalnız kendi kamuoyuna değil bütün dünya kamuoyuna da açıklamalıdır... Bu sebeple Üçüncü Dünya veya bölgemiz ülkeleri ile olan ilişkiler normal düzeyde tutulmalı ve asıl ağırlık Batı alemine tanınmalıdır." (*İşveren Bülteni*, Aralık 1978, n. 96)

Bu görüşlerin nedenini ve kaynağını anlamak için fazla çaba harcamaya gerek yok. Ekim ayında ABD'nde bir dizi temaslara yapan TUSİAD heyetinin izlenimlerinden alınan aşağıdaki cümleler yeteri kadar açık: "Sosyalist Blok ile ticari ilişkilerin geliştirilmesi çabaları normal karşılanıyor... Burada ortaya konulan iki tereddüt var: a) Bugüne kadar ikili anlaşmalarla sosyalist bloka satıldığını belirttiği-

mız mallar alt alta konulunca Türkiye'nin ihrac potansiyelinin üzerinde bir rakam çıkıyor. Türkiye'nin serbest ticarete malı kalmıyor. b) Ticari ilişkilerde kademe bağımlılık, ilerde politik etkiyi peşinde getirebilir."

Görüşlerin oluşturmada dış etkilere bu denli açık olan büyük burjuvazi son sıralarda, her nedense, "çözüm dışarda değil, içeride aranmalıdır," sözünü sıkça kullanmaya başladı. ABD gezisinin ertesinde IMF'yi kısa görüşlü olmakla ve önerilerinin "sosyal ve politik fiyat ile uzun dönemde ekonomik yapıya etki-sini dikkate almamakla" suçlayan TUSİAD yetkilileri şimdi bu önerilerin ülke yararına olduğunu gösterme yarışına girmiş görünüyörler. Örneğin, Feyyaz Berker, "başkalarını memnun etmek için değil, ülkenin yararına olduğu için bazı tedbirlerin süratle alınması lazımdır," diyor. TUSİAD'ın 1979 yılı programı ve bütçesi üzerine hazırladığı raporda ise aynı görüş şöyle dile getiriliyor: "IMF'nin yeşil ışığı demek ülkenin kendi yararına, kendi inisiyatifli ile tesbit ettiği hedef ve sınırları uygun bir ekonomik politikasını gerçekleştirdiğinin raporla belirtilmesi demektir. Bu nedenle çözüm ararız. IMF'yi memnun etmek için değil, ekonomiyi kurtarmak için aranacağı hatırdan çıkarmamalıdır." (*Cumhuriyet*, 17 Ocak 1979)

Nitekin, büyük burjuvazinin bunalıma koyduğu teşhis ve ileri sürdüğü çözüm önerileri de IMF'nin kılavuzunda pek ayrılmıyor. TUSİAD Genel Başkanının bu konuda söyledikleri çok açık: "Ekonomik sıkıntıların temelinde 1970'lerden bu yana uygulanan enflasyonist ekonomik politikalar yatmaktadır. KİT açıkları, bütçe açıkları, aşırı taban fiyatları ve aşırı toplu sözleşmeler enflasyonu 1978 yılında tahammül edilemez bir noktaya ulaştırmıştır." Böylece, bunalımın suçlu zlenen politikalara yüklenip, emperyalizme bağımlı geri kapitalist düzen aklanmaktadır. Çözüm için önerilen ise, bu kez ül-

TUSİAD yöneticileri toplantı halinde: Bunalımı emekçilere yıkmak planı

Tekelci sermayenin önderleri yeni hesaplar peşinde

ke yaranna olduğu gösterilmeye çalışılan IMF paketinden başka birşey değildir. Kısaca, büyük burjuvaziye göre, enflasyonu kontrol altına almak ve döviz darboğazını aşmak için bir yanda iç talebi kısmak öte yanda sanayi ürünleri ihracatını arttırmak gerekir. "Denk bütçe, KİT açığının kapatılması, ücret artışlarının sınırlandırılması, vergilerin artırılması," "Politik değil, ekonomik gerçeklere dayanan bir taban fiyat politikasının güdülmesi," "gerçekçi kur uygulamasına geçilmesi" ve ihracatı özendirme önlemlerinin genişletilmesi hep bu iki amaca yöneliktir.

Yukarıdaki görüntülerin kökenine inildiğinde, büyük sermayenin tüm önerilerinin iki temel özlem ve istekten kaynaklandığı görülür. Çünkü, büyük burjuvazi bunalımdan çıkmanın yolunu emperyalizme olan bağların sıkılaştırılmasında ve kendisinin güçlenmesinde görmektedir. Güçlenmesi için de, herşeyden önce, kendisine yeni kârlı iş alanları açılmasını istemektedir. Kamu kesiminin ekonomik etkinliğinin smirlendirilmesi, ihracatın kârlılığının artırılması gibi istekler buna yöneliktir. Öte yanda, hem toplumun diğer sınıflarından ve burjuvazinin diğer kesimlerinden, hem de devletten kendilerine daha fazla fon aktarılmasını istiyorlar. Ücretler, vergiler, taban fiyatları, bütçe ve KİT açıkları konusundaki önerileri de bu amaca yöneliktir. Üstelik, büyük burjuvazi bu amaçlarını gerçekleştirmek için demokratik hakların askıya alınabileceğini, demokratik kazanımların etkisizleştirilebileceğini söylemekten kaçınmamaktadır. Çalışma hayatının yeniden düzenlenmesi, Sabancı'nın anayasasını ve seçim sisteminin gözden geçirilmesini istemesi, Feyyaz Berker'in işçileri kemerleri sıkıyarak çağırmasının ardında bu gerçek yatmaktadır. Sıkı yönetim ilânından bir hafta sonra, Berker'in, "ülke çıkarları açısından hayatı önem taşıyan bazı alanlarda gerekirse bir süre grevlerin durdurulması kaçınılmazdır," diyerek sıkıyönetime yol göstermeye kalkması bu yaklaşımın en iyi örneklerinden birisidir. Sözün kısası, büyük burjuvazi bunalımdan, yükünü işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin taşıyacağı bir dizi önlem yardımıyla çıkmayı amaçlamaktadır.

Burjuvazinin buraya kadar özetlenen istek ve önerileri, işçi sınıfı ve emekçi kitleler için güncel görevin demokrasi mücadelesi olduğunu gösteriyor. *Demokratikleşme İçin Plan*'nin önemli bura-

da yatıyor. Çünkü bu *Plan*, bir yanda Türkiye'nin bugün içinde bulunduğu durumun nedenlerini, kaynaklarını ortaya koyuyor. Öte yanda, bu durumun işçi sınıfı ve emekçi kitlelerine nasıl yansıtılabileceğini gösteriyor.

Plan'da, faşist saldırılar ve anti-demokratik baskılar ile ülkenin emperyalizme bağlılığı geri kapitalist yapısı arasındaki ilişkiler açık seçik sergileniyor. Böylece, gerilikten kurtulma, faşist saldırıların yokedilmesi ve demokratikleşme mücadelesinin emperyalist bağlılığa, tekelcilerin ve büyük sermayenin çıkarlarına yönelmesi gerektiği görüşü açıklık ve somutluk kazanıyor. Başka bir deyişle, "emperyalist bağlılık zincirleri ve büyük sermayenin gücü kırılmadan işçi ve emekçilerin daha iyi bir yaşama kavuşabilmeleri(nin), faşist baskı ve saldırıların kalkmasının olanaksızlığı" ortaya konuyor.

"*Demokratikleşme İçin Plan*, 1978-1982'nin Türkiye'nin ekonomik gelişmesi için öngördüğü hedefler, burjuva ideologlarının çeşitli gerekçelerle haklı göstermeye çalıştığı, düşük kalkınma hızlarının işçi ve emekçilerin kaderi olmadığını da ortaya koymaktadır. Aynı şekilde bu çalışmada, gene burjuva ideologların, kalkınmanın ancak işçi ve emekçi kitlelerin 'kemerleri sıkmasıyla' sağlanabileceği iddiasını kesin olarak çürütmektedir. *Demokratikleşme İçin Plan*, 1978-1982, işbirlikçi, tekelci büyük sermayenin ekonomik güdünün kırılmasıyla, hem işçi ve emekçi kitlelerin yaşam düzeylerinin yükseltililebileceğini, hem de daha yüksek kalkınma hızlarına erişilebileceğini kanıtlamaktadır."

(*Plan*'ın Sunuş yazısından)

"Ülkenin demokratikleşmesi için işçi sınıfıyla emekçi kitlelerin seferber edilmesi gereken mücadelenin lvedil hedeflerini" kapsayan bu çalışma, demokrasi mücadelesinin önemli bir silahıdır. Bu silahın başarıyla kullanılabilmesi, planın içerdigi hedeflerin politik taleplere dönüştürülmesini, en geniş kitlelere yayılmasını, kitlelerin bu somut mücadele hedefleri çevresinde örgütlenmesini zorunlu kılar. Çünkü, *Demokratikleşme İçin Plan*'ın, "işçi ve emekçilerin örgüt düzeylerini yükselterek sömürü ve baskı çemberini kurabilmesi ve daha iyi bir yaşam için her alanda ve her birinde mücadele edecekleri hedefleri göstermesi bakımından yaptırım gücü sadece işçi ve emekçilerin mücadelesidir." (Y. Ünal, *Yurt ve Dünya*, Ocak 1979, n. 13, s.108)

200' üncü sayı

YÜRÜYÜŞ'ün 200'ncü sayısını elinizde tutuyorsunuz. Bu, 200 hafta demektir. Ama nasıl bir 200 hafta? Kesintisiz ve düzenli. Bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesi ilkesinin rayında, örgütlü, bilinçli ve özverili...

YÜRÜYÜŞ'ün yayın yaşamına başladığı tarih: 15 Nisan 1975. Birinci MC hükümetinin kuruluşu da aynı günlere denk geliyor. Türkiye'deki faşist tırmanışın ivme kazanmağa başladığı tarihte YÜRÜYÜŞ'ün yayın yaşamına başladığı tarihin çakışması ve hemen o günlerde de, 12 Mart döneminde kesintiye uğratılmağa çalışılan işçi sınıfının politik hareketinin tekrar örgütlenmesi raslantı değil.

Hiç bir toplumsal olay nesnel neden ve dayanaklarından soyutlanamaz. O günlerden bu günlere, olayların akışı içinde varlığı ve etkinliği artarak hissedilen, ikinci iktidar odaklaşmasının oluşumunu kapsayan dönemde YÜRÜYÜŞ'ün bu odaklaşmanın basına da yansıyan konumunda yüklendiği görev ve gördüğü işlev bunun kanıtı.

Toplumsal yaşamın her alanında ilerici, demokrat, sol, sosyalist düşünceyi, örgütlenmeyi, kazımağa, yok etmeğe çalışan faşist ideoloji ve tırmanış bu dört yıllık dönemde basında da etki ve tahribatını duyurdu. Basının yakın yıllara kadar gövdesini saran "liberal" kuşak daraldı, "ilerici" görünümü bazı gazeteler içten ve dıştan gelen baskılarla, açık görünümü gericiğe dönüştürüldü. Basın yelpazesinin en solu en çok CHP'nin ekonomi-politiğinin renklerini taşıyan yayın politikasına bırakıldı..

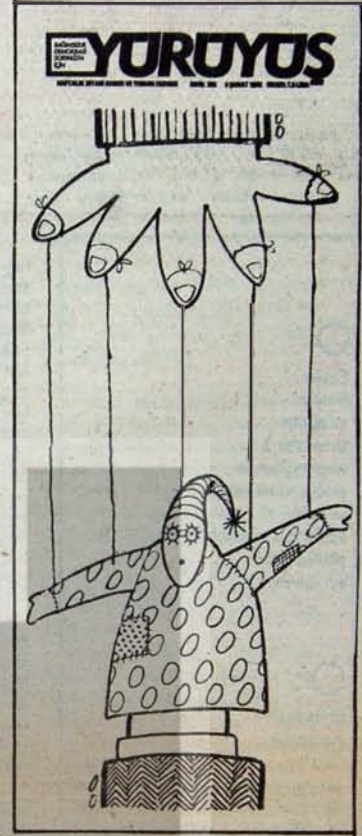
Bu arada geçtiğimiz Perşembe gecesi Milliyet Gazetesi Genel Yayın Müdürü ve başyazarı Abdi İpekçi'nin öldürülmesi olayının açıkladığı nesnel anlamın üzerinde de durmak gerek.

CHP'ye liberal yol göstericiliğine yönelen Milliyet yayın politikası, AP ve MHP'yi açtık karşıya almamakla birlikte görünürde bir ılımlılığı yansıtmaya çalışıyordu. Şimdi bu alana karşı yönelen bir cinayet tezgahı, büyük sermaye ve arkasındaki yerli-yabancı güçlerin sıkıyönetim koridorunda, basında arzulanıkları ve gerçekleştirmeye çalıştıkları modeli ele vermektedir.

İran olaylarıyla bölgede daha da önemli bir öneme oturan Türkiye'de, emperyalizm ve yerli işbirlikçilerinin liberal-kapitalist eğilime de tahammülü yok...

Bu da gösteriyor ki, burjuvazi basında yelpaze görmek istemiyor. Görmek istediği kayıtsız-koşulsuz bir kibarlık, öke...

Basın işletmeciliğinin arka dayanaklarının çeşitli ticari ve sınai girişim ve holdinglerle tahkim edilmesi bu sürecin maddi olguları olarak kendini duyuruyor.

İşte böyle bir dönemin 200 haftalık diliminde YÜRÜYÜŞ, yayın yaşamını sürdürüyor. Bu 200 hafta engel ve engellemelerle doludur. YÜRÜYÜŞ Türkiye'de belli başlı iki dağıtım tekelinin en fazla üçer hafta dağıtıp bıraktığı bir dergi. Ama bu neyi getirmiştir? Kendi olanaklarını, bilinçli örgütlü kararlılığı, inanç ve azmi kirbaçlamayı... 10 binin üzerinde bir tiraj, bu bütünlüğün eseri.

200'ncü sayısının anlamı, salt burada kalmıyor. Yılgınlığa, suskunluğa doğru gür bir sesi oluşturuyor YÜRÜYÜŞ. Tüm yurtseverlerin, ilericilerin, demokratların, sosyalistlerin birleşen haykırışı oluyor, burjuvazinin örmeğe çalıştığı, kabul etmek gerekir ki, büyük bir oranda da başardığı sessizlik duvarına çarpan ortak nefesini temsil ediyor.

CHP'ye kitlesele desteğini vererek demokratik özlemlerini dile getiren yığınların gücüyle oluşan bir iktidar odağı dışında yakan-yıkan, kan döken fiili bir iktidar odağı ile karşı karşıya bugün Türkiye. Bu olgunun basını, düşün alanındaki etki ve olumsuzluklarını her zamankinden daha çok düşünmek, dikelmek zorundayız. Bunun için de, YÜRÜYÜŞ'ün 200'ncü sayısının anlamı, bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm mücadelesinin sarsılmaz yönünde tüm ilerici, demokrat, sosyalist güçlere kuvvet vermedir...

EMPERYALİZMİN SICAK HATTINDA TÜRKİYE

Faşist iktidar odağının tırmanışı emperyalizmin global stratejisinden ve yerli büyük burjuvazinin planlarından ayrılmaz.

Emperyalist merkezlerin Türkiye ekonomisinin sorunları karşısındaki tutumları; uzun yıllar Türkiye'yi kendilerine bağımlı tutma amacına bağlı olmuştur.

Guadeloupe zirvesinin kararları, kapitalizmin yenilgilerine bu sıcak bölgede bir yenisinin eklenmesinin önlenmesi amacıyla dayalıdır.

Emperyalizmin önerileriyle yerli büyük sermayenin bağdaştırılması gündemdedir.

Ülkemizde faşist tırmanış, bedel aldığı boyutlara her gün biraz daha yaklaşılarak ilerlemesini sürdürüyor. Faşist tırmanışın, aynı faşist örgüt ve kuruluşların ya da onların üyelerinin bireysel planlamalarının çok ötesinde, gizli, faşist bir iktidar odağından kaynaklandığı gerçeği her gün biraz daha açığa çıkıyor. Bu sürecin yanı sıra Türkiye'nin emperyalist merkezlerle ilişkilerinin düzenlenmesinde yeni ve çok önemli adımlar atılıyor. Bu adımlar, emperyalist merkezlerin dünya ölçüsündeki stratejilerini yeniden değerlendirmelerine ve bu doğrultuda özellikle Ortadoğu bölgesindeki girişimlerini yoğunlaştırmalarına paralel olarak geliyor.

Bu iki sürecin hiç kuşkusuz birbiriyle ilişkisi içinde ele alınması gerekir. Olgular arasında tek yanlı ve mekanik bağlar kurtaktan kaçınarak, Türkiye'de faşist tırmanışın gelişmesiyle emperyalizmin global stratejisi arasındaki ilişkiyi dikkatli bir biçimde irdelemek gerekir.

Bu değerlendirme ve irdelemeyi yaparken, birinci olarak dikkate alınması gereken, emperyalizmin dünya ölçüsündeki politikası ile Türkiye'de büyük burjuvazinin önündeki ekonomik ve politik sorunlar arasındaki bağlantıdır.

Emperyalizmin Türkiye'ye yönelik politikasının ana çizgileri nelerdir? Bu politikanın Türkiye kapitalizminin içinde bulunduğu ekonomik darboğaza ilişkin sonuçları neler olabilir? Türkiye'de büyük, tekeli burjuvazinin en başta ekonomik alandaki beklentileri nelerdir ve bunların emperyalist merkezlerin Türkiye'ye yönelik politikasıyla yerli büyük, tekeli burjuvazinin beklentileri arasında bir uyumsuzluk söz konusu mudur? Eğer varsa, bunlar temele ilişkin midir, yoksa uzun vadeli amaçlarda belirli bir çıkışmanu söz konusudur?

EMPERYALİST MERKEZLERİN YENİ-SÖMÜRGEÇİ POLİTİKASI

Bu sorunlar, bugün Türkiye politikasının sorunlarını çözümlemek durumunda olan bütün politik güçlerin ve kişilerin doğrudan ya da dolaylı olarak karşılaştığı ve yanıtını aradığı sorulardır. Kuşkusuz burjuvazinin politik temsilcileri, bu sorulara yanıt verirken, kendi politik çözüm önerileri için de gerekçe hazırlamaya çalışmaktadırlar. Ama bu sorular hayali değil gerçek sorulardır ve yanıtını beklemektedir.

Bu sorulara yanıt verirken, öncelikle emperyalizmin, kendisine bağımlı ülkelerin ekonomik sorunlarına yaklaşım açısını bir kez daha hatırlamakta yarar vardır.

Emperyalizmin, kendisine bağımlı ülkelerde egemen burjuvaziyle kurduğu ittifak, herseyden önce ortak sınıf çıkarlarına dayanır. Bu nedenle ortak s-

nıfsal tehlikeye karşı birbirini kollamak, ittifakın iki kanadı arasındaki ilişkileri düzenleyen başlıca ilkedir. Ne var ki bu ittifak ve kollama ilişkisi içinde egemen olan kural, eşitlik ve ortaklaşa karar verme, eşgüdüm değildir. Bu ilişkilerdeki başlıca kural, ekonomik ve politik güçler dengesine göre oluşan üstünlük ve tabilik kuralıdır. Buna göre, (kapitalizmin çerçevesi içinde bütünüyle uzlaştırılması mümkün olmayan) ortak çıkarlar ve bedeller içinde ağır basan ve diğerlerini belirleyecek olan, emperyalist burjuvazinin çıkarları ve bedelleridir.

Bu durumda, emperyalist merkezlerin, kendilerine bağımlı ülkelerde kapitalizmin ekonomik bunalımının çözüm yollarına, öncelikle kendi stratejik amaçlarının sağlanması açısından yaklaşması, kapitalizmin mantığına uygun olanıdır. Emperyalist merkezler, bu ülkelerde bunalım sorunlarının aşılmasına katkıda bulunurken de, kendi doğrudan çıkarlarından yaptıkları "fedakarlıkları", sözü edilen stratejik amaçlarının gerçekleşmesiyle sınırlı tutmaya, çalışacaklardır.

Burada emperyalizmin yeni-sömürgeci politikasının başlıca unsurlarından birine değinmekte yarar vardır.

Emperyalizmin, geri ve bağımlı kapitalist ülkelere "yardımı", yeni-sömürgeci politikanın önde gelen araçlarından biridir. Bu araç, sözü edilen ülkelerde kapitalizmi ayakta tutmak ve onların bağımlılığını böylece sağlama bağlamak gibi bir amaca yönelik olduğu gibi, daha da önemlisi, bu bağımlılığı sürekli olarak üretmektir. Bu bakımdan emperyalist merkezlerin geri ve bağımlı ekonomilere "yardım"ın, bastayı bütünüyle iyileştirebilecek değil, ölmeyecek kadar yaşatacak düzeyde olması özel bir anlam taşır. Diğer bir deyişle, emperyalist merkezler, kendilerine bağımlı ülkelere yaptıkları "yardım"ları, bu ülkelerin ekonomik bakımından sürekli olarak kendilerine bağımlı tutacak ve bu bağımlılığı geliştirecek bir biçimde ayarlamaya özel bir önem gösterirler.

ÇATLAKLARIN MADDİ TEMELİ

Yukarıda değinilen iki nokta, emperyalist ülkelerin Türkiye gibi geri ve bağımlı ülkelerin ekonomik sorunlarına, sadece bu sorunların çözümüne katkıda bulunmak gibi bir amaçla, "gönüllü" olarak yaklaşmamasının nedenlerini ortaya koymaktadır. Emperyalist merkezlerin özetlenen politikası bu merkezlerle, bağımlı ülkelerin egemen burjuva güçleri arasında doğal olarak çeşitli düzeylerde bir polemige yol açabilmektedir.

Bu polemiklerin kapsamı ve ölçüsü, hiç kuşkusuz ülkeden ülkeye değişmektedir. Bu konudaki farklılıklar belirleyen faktörlerden biri, geri ve bağımlı ülkenin egemen burjuvazisinin kendi başına sahip olduğu ekonomik ve politik

gücün düzeyidir. Diğer bir deyişle, emperyalist burjuvaziyle bağımlı konumdaki egemen büyük burjuvazi arasındaki güçler oranıdır. Bütünüyle emperyalist burjuvaziye bağımlı, kendi başına kayde değer hiçbir egemenlik gücü bulunmayan burjuvazilerin, emperyalist merkezler karşısında ciddiye alınabilecek bir "pazarlık" gücünün olduğu söylenemez. Örneğin Güney Kore, Taiwan ve benzeri ülkelerin egemen burjuva sınıfları için durum böyledir. Ne var ki Türkiye'yi bu ülkeler arasına sokmak mümkün değildir.

Emperyalist merkezlerle bağımlı ülkelerin işbirlikçi sermaye güçleri arasında doğabilecek geçici çekişmelerin ölçüsünü belirleyen faktörlerin ikincisi ise, bağımlı konumdaki burjuva sınıfının kendi önündeki sorunların kapsamı ve perspektifleridir. İşbirlikçi burjuvazinin kendi önüne koyduğu sorunlar ne kadar geniş kapsamlı ise, o burjuvazinin emperyalist merkezlerin desteğini kazanarak beklediği çözümlerin kapsamı da o kadar geniş olacaktır. Sözü edilen işbirlikçi sermaye güçlerini, emperyalist merkezler önündeki pazarlıklarında harekete geçiren dürtü de yine o oranda güçlü olacaktır.

BİRLİK VE EŞGÜDÜMDEN POLEMİGE DOĞRU

Emperyalist merkezlerin Türkiye'ye yönelik, özellikle "yardım" alanındaki politikasını, emperyalizmin genel yeni-sömürgeci politikasının çerçevesi dışında düşünmek gerekir. Başta uluslararası finans kuruluşları olmak üzere bu merkezlerin Türkiye'nin ekonomik sorunlarının çözümüne "katkıları", bugüne kadar her zaman, ülkeyi sürekli olarak kendilerine bağımlı tutacak bir yön ve yöntemde olmuştur.

Bu yöntem, emperyalist merkezlerin politik amaçları bakımından da işlev görmüştür. Türkiye kapitalizmini sürekli olarak emperyalist merkezlerin "oksijen çadına" muhtaç tutan ve işbirlikçi büyük burjuvazinin politik koşullarının ülkeye empoze edilebilmesi için de elverişli koşulları sürekli ayakta tutmuştur.

Birlik ve bütünlüğü, üstünlüğünü gösterme ve baskı yöntemiyle sağlama politikası, hiç kuşkusuz kendi sorunlarını da birlikte yaratır. Emperyalist burjuvaziyle yerli işbirlikçi, büyük burjuvazi arasındaki geçici, kısa dönemli çekişmelerin kaynağı bu politikada yatar. Ne var ki Türkiye için yakın zamanlara kadar böyle bir sorun kendisini göstermemiştir. Bu durumun nedenini ise, en genel olarak, Türkiye'de işbirlikçi büyük burjuvazinin emperyalist merkezlerden bulduğu desteğin, kendi önüne kendisinin koyduğu sorunların çözümü için gerekli görüldüğü destekle çıkışmasıyla açıkla- mak mümkündür.

Son bir-iki yılda ise, görünüşte bu

Gerici ve faşist güçler, hükümetin devrilmesi için emperyalist merkezlerin desteğine bel bağlamışlardır.

ganel eğilimle ters düşen bazı gelişmeler tanık olunuyor. Emperyalist merkezler, özellikle mali ve ekonomik merkezler, görüşte göre Türkiye kapitalizminin önündeki tikanıklıkların aşılması için gerekli desteği sağlamaya yanaşmamaktadırlar. En azından bu konuda gerekli ivediliği göstermemektedirler. Bu durumdan da, emperyalist merkezlerin, Türkiye'de işbirlikçi büyük burjuvazinin sorunlarının çözümüne karşı ilgisiz kaldığı sonucu çıkarılmaktadır.

Guadeloupe zirvesi ve onu izleyen gelişmeler, bu görünümü bir ölçüde değiştirdi. Guadeloupe zirvesinden sonra, Türkiye'nin ekonomik gereksinimlerinin ivedilikle karşılanması için "siyasal kararın" alındığı, IMF ve benzeri ekonomik kuruluşlar düzeyindeki engellerin de artık kısa sürede aşılabileceği kanısı yaygın bir nitelik kazandı. Gerçekten de Bonn zirvesi bu kanıyı doğrulayacak nitelikte geçti.

Ne var ki daha sonraki gelişmeler, ivedi yardım programının yeniden uluslararası mali kuruluşların bürokratik engellerine takılmaya başladığını ciddi biçimde düşündürmeye başladı. Bugün tartışılan en güncel konu, yine emperyalist merkezlerin Türkiye'deki ekonomik bunalım karşısındaki gerçek tutumlarının ne olduğu konusudur.

EMPERYALİZMİN GLOBAL STRATEJİSİNDE YENİ ÖGELER

Bu gelişmeleri, emperyalizmin, Türkiye kapitalizminin bunalımıyla, sadece Türkiye'yi kendisine politik bakımından bağlı tutmanın koşulları açısından ilgilendirdiği biçiminde mi yorumlamak doğrudur? Emperyalist merkezler, Türkiye'de işbirlikçi büyük sermayenin sorunlarıyla, sadece onu dilediği koşullara boyun eğdirme açısından mı ilgilennemektedirler?

Bu noktada emperyalizmin yeni-sömürgeci politikasına son yıllarda eklenen, bir unsuru özellikle dikkate almak zorunludur. Emperyalizmin, geri ve bağımlı ülkelerin kapitalizminin bunalımıyla ilgisini belirleyen unsurlardan biri, son yıllarda özel bir önem kazanmaktadır. Bu da, dünyada iki toplumsal sistem, kapitalizm ile sosyalizm arasındaki ekonomik yarışmadır.

İki toplumsal sistem arasındaki ekonomik yarışmada kapitalizmin yenik düşmesinin dünya kapitalist sisteminin çözülmesinde etkili günümüzde giderek artmaktadır. Ve emperyalizm, bu yenilginin etkisini azaltabilmek için, geri ve bağımlı ülkelerde kapitalizmin ekonomik bunalımına bugüne kadar olduğundan daha büyük dikkatin gösterilmesi zorunluluğuyla karşılaşmaktadır. Emperyalizmin, kendisine bağımlı ülkeleri sistemin bütünlüğü içinde tutmaya yönelik politikası, sadece bu ülkeleri kendisine göbeğinden bağlı tuta-

bilmekten değil, belki daha da önemlisi, kapitalizmin sosyalizm karşısında yenilgisini bu ülkelerde de gözleyebilmekten ve geçiktirmekten geçmektedir.

Bu nedenle emperyalizmin global stratejisi, kapitalist sistemin çözülmesini, kışkırtılmış bir "Sovyet yayılmacılığı" nedenine bağlayan bayağı anti-komünist açıklamaların ötesine geçmek zorunda kalmaktadır. İran'ın düşüşü, böylece açıklamalara dayanan emperyalist stratejinin çözümsüzlüğünü çarpıcı biçimde ortaya koymuştur. ABD'nin eski dışişleri bakanı Kissinger, Pakistan'dan başlayıp Etyopya'ya kadar uzanan bir sıcak hat üzerinde emperyalist egemenliğin yarılmasını ele alırken, bu çözümsüzlüğü açıkça dile getirmektedir. TIME dergisinin sorularına yanıtlayan Kissinger, "Sovyet yayılmacılığı" iddiasının geçersizliğini bütünüyle teslim etmese de, şöyle demektedir:

"Sorun, sadece basit bir Sovyet yayılmacılığı sorunu değildir. Sorun, bu bölgedeki jeopolitik iumenin bize karşı dönmüş olmasıdır."

Kissinger, bu değişikliğin etkisini sadece petrol ve hammadde kaynaklarının daralmasıyla sınırlı gören anlayışa da şöyle karşı çıkmaktadır:

"Petrol sağlanması sorunu belirleyici asıl unsur değildir. Asıl belirleyici unsur, gelişmekte olan ülkelerde ve özellikle Ortadoğu ve Afrika'da Batı yanlısı hükümetlerin birbiri peşisıra çözülmesidir. Bu, Mısır ve Fas gibi müslüman ülkeleri olduğu gibi İsrail'i bile etkileyebilecektir. Bu durum, Sovyetler Birliği bu ülkelere aktif olarak müdahale etse de, etmese de, radikal devletleri cesaretlendirecektir. Bu durumda komünist örgütlenme ile radikal akımların birbiriyle bütünleşmesi ve böylece büyük tarihsel değişikliklere giden yolun açılması sonucuyla karşılaşılabiriz." (TIME, 15 Ocak 1979).

Guadeloupe zirvesinde Türkiye'nin ekonomik sorunlarının çözümüne ivedi bir biçimde çözüm aranması isteminin ağır baskısının arkasında işte böyle bir değerlendirme yatmaktadır. Türkiye kapitalizminin bunalımının çözülmesine katkıda bulunulması, emperyalist merkezler için, kapitalizmin yenilgisine bu sıcak bölgede bir yenisinin eklenmesinin önlenmesi, en azından geciktirilmesi, böylece emperyalizmin bölgedeki politik ittifaklarının da sağlamlaştırılmasına açısından önem taşımaktadır.

Burada, emperyalist sistemin yarattığı ekonomik karar merkezleriyle politik karar merkezleri arasındaki ilişkinin de bir yönüne değinmekte yarar vardır. Emperyalizm, stratejisini ne kadar global düzeyde ayarlamaya çalışsa ve bunun için çeşitli karar merkezleri arasında bir eşgüdüm oluştursa da, bu strateji içindeki tüm amaçlarını bütünüyle tutarı biçimde birleştirmesi her zaman mümkün değildir. Bu amaçlar arasında öncelikler zaman içinde değiştiğçe, karar merkezlerinin eşgüdümünde de değişiklikler yapmak zorunlu olur. Bu da hiç kuşkusuz bir zaman dilimini içerir. Ayrıca, kurumlaşmış yapıların değişikliklere karşı gösterebileceği geçici dinmişlerin de yenilmesi gündeme gelir.

İMF İSTESE DE İSTEMESE DE

Fakat sorun bu kadarla bitiyor mu? Emperyalizmin bu global stratejisinin sonuçları, Türkiye'de işbirlikçi büyük burjuvazinin rahat bir nefes alması için yeterli mi olacaktır?

Bu noktada sorunun bir boyutu daha karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de işbirlikçi büyük, tekeli burjuvazi, karşısındaki sorunların çözümünü, asla sadece emperyalist merkezlerin desteğinin kazanılmasına sınırlı görmemektedir. Soruna karşı yünden bakmaktadır. Emperyalist merkezlerin desteğinin kazanılma-

ivedi yardım programı için Strauss' un partisi fetva veriyor

Guadeloupe'da yapılan dördüncü zirvenin ele aldığı uluslararası önemdeki sorunlardan biri olan Türkiye'ye yardım konusundaki tartışmalar sürüyor. Zirve, Türkiye'ye yapılacak olan yardım kararını alırken, özellikle Orta Doğu'daki gelişmeleri ve Türkiye'nin bu gelişmeler içindeki önem taşıyan yerini gözönünde tuttu. Yapılacak ivedi yardım işini yürütme görevini ise Federal Almanya üstlendi. Ne var ki, yardım kararının kesinleşmesine karşın, yardımın yeterli bir çabuklukla yapılmamasının çeşitli çevreleri kaygılandığı gözleniyor. Konuyla ilgili olarak bir günlük gazetenin Hristiyan Demokrat Partisi (CDU) sözcüsü Dieter Putz ile yaptığı bir görüşme, ivedi yardımın en çok kimler tarafından istendiğini gösterdi. CDU sözcüsü yardımın hükümet tarafından gerçekleştirilmesini eleştirerek şunları diyor:

"Biz CDU olarak Türkiye'ye büyük çapta bir yardım yapılmasından yanayız. Bunun başkaca nedenleri ise şöyle: Birincisi, bizim bir NATO ülkesi olarak Türkiye'ye ihtiyacımız var. İkincisi ise, hür Avrupa ekonomik ve sosyal sorunlarını çözmüş bir Türkiye görmek istemekte-

dir. Zira Türkiye, hür Avrupa ülkeleri için önemli bir dosttur. Güçlü bir Türkiye Doğu Akdeniz politikasında da önemli bir faktördür. biz Türkiye'ye sadece ekonomik değil, ekonomik ve askeri yardım yapmalıyız diyoruz. Türkiye'nin stratejik önemi gözönüne alırsanız bu ülkeye yalnız ekonomik değil askeri yardım da gereklidir."

Ecevit hükümetinin peşinde koşuşturup durduğu yardımın, gerçek niteliğini belkide en açık biçimde ortaya koyan, Federal Almanya'da gerici odayı haline gelen Strauss'un partisi oluyordu. Strauss'un faşizm işbirlikçisi partisi, güçlü bir NATO ve Doğu Akdeniz'de savaş kışkırtıcılığı için Türkiye'ye bir an önce yardım yapılması için çağrı yapıyordu.

İvedi yardımın Türkiye'nin ekonomik sorunlarını çözmek bir yana, bağımlılığı pekiştirerek sorunların uzun vadede büyümesine yol açacağı ve Ortadoğu'da emperyalizmin çıkarları doğrultusunda "daha güçlü" bir Türkiye yaratacağı gerçeği Ecevit hükümeti tarafından hiç mi hiç düşünülmemiş bir sorundu...

sının, ancak ülke içinde yapılacak düzenlemelerle birleşirse çözümleyici olacağını vurgulanmaktadır. Bu yüzden de ısrarla açıklanan bakış açısı şudur: Türkiye, alması gereken ekonomik önlemleri, IMF ya da benzeri kuruluşlar istediği için almak ya da etmemek durumunda değildir. "Ülke çıkarları" öyle gerektirdiği için almak durumundadır ve IMF ve benzeri kuruluşların desteği bunun arkasından doğal olarak gelecektir. Türkiye'de büyük sermaye sözcülerinin, "ekonomik sorunların çözümünün dışarda değil içinde aranması gerektiğinden söz etmelerinin anlamı budur.

Dolayısıyla Türkiye'de büyük burjuvazinin ekonomik beklentileriyle emperyalist merkezlerin önerdiği çözümler arasında var gözüken uyumsuzluk, gerçekte sorunun birbirini tamamlayan iki yönünün birbirine karıştırılmasının bir sonucudur. Bugün Türkiye kapitalizminin gündeminde, emperyalizmin global çıkarlarının gerektirdiği çözümlerle yerli işbirlikçi, büyük burjuvazinin çıkarlarının gerektirdiği önlemlerin bir bütün halinde birleştirilmesi vardır.

Burjuvazinin politik güçleri açısından sorun, bunun nasıl sağlanacağı sorunudur. Tekeli büyük sermaye, bugünkü hükümetin önüne, kendi ekonomik egemenliğini daha da sağlamlaştıracak çözümleri, "IMF istediği için değil, kendisi istediği için" uygulamayı öneren bir programı sunmaktadır. Buna karşılık gerici, faşist güçler de, bugünkü hükümetin devrilmesinin yolunu, onun emperyalist

merkezlerle ve yerli tekeli büyük sermayeyle karşı karşıya getirilmesinde aramaktadır. Ülkede iktidardan örtülü, faşist odayı elinde tekleştirme girişimleri, faşist tiranlığı tamamlayacak biçimde bir de bu koldan yürütülmektedir.

Tercüman gazetesinin "Sıcak hattın içindeyiz" çığlığıyla başladığı yayın bunun en tipik örneğidir. Tercüman, geçtiğimiz Salı günü attığı bu manşetin altında kendisinin hazırladığı bir haber-yorumla, yine Pakistan'dan Etyopya'ya kadar uzanan bir çizgi içinde emperyalizmin gerilemesinin örneklerini sıraladıktan sonra şöyle diyor:

"Vakit geçirilmeden sınırlımdaki bütün bu gelişmeler NATO'nun gündemine getirilmelidir. Ankara'da üler ile ilgili olarak süren pazarlıkta Amerika'dan güvenliğimiz konusunda yeni ve güçlü garantiler istenmelidir.

"Ancak, iç politikamız da büyük ölçüde etkileyecek bu büyük dış politika atılımı için güven verecek güçlü bir hükümete gerek vardır. Sıcak hattın alevleri Türkiye'yi yakmadan cesur tedbirler almanın zamanı gelmiştir."

Kısa süre faşist güçler ülkede iktidardan tek sahibi olabilecek için, doğruya doğruya emperyalist güçlerin işareti bel bağlanmış durumdadır. Ülkede ki son kritik gelişmeler, bu olguyla birarada değerlendirilmelidir. Emperyalizmin saldığın ve karanlık güçlerini, ülkeleri kendilerine bağımlı tutabilmek için aklı gelmedik ne yöntemlere başvurabildiği unutulmamalıdır.

Türkiye'de Turancı komplo

N. AKA

(2)

Türkiye'de Turancıların en büyük tutkuları "milliyetçi kadrolar" yetiştirmek ve bunları kendilerine özgü yollarla, yani sinsi, hileyle ve desisyle devletin önemli yerlerine yerleştirmek idi. Turancılar bundan bir an için bile şaşmadılar. "Üstadları" Mümtaz Turhan da söylüyordu: Devlet, seçkin kadrolarla, Niçe'nin düşlerinde yatan insanüstü yaratıklarla yönetilecekti. Yeni Türkiye devleti kendilerini Gulliver sanan bu lilliput'larla yönetilecekti. Bunlar, gene bir başka "üstad" olan Fikret Eren, namı diğer Kurt Karaca tarafından ileri sürüldüğüne göre Türk soyundan geleceklerdi. Çünkü bunların milliyetçiliği "soy milliyetçiliği" idi.

1960'lı yılların ortalarında Türkiye, bu sinsi güçlerin, kendilerini hasta yaşlı anneane gösteren, kırsak donuna sıvanan bu kahramanların, peşevler yaparak meydanları dolaştıkları bir kez daha tanık oldu. Bu kez daha usta idiler. Ulusal birlikten, kültür birliğinden, sevgiden, tüm Türklüğü kavrayan tükenmez aşklardan söz ediyorlardı. Daha sonraları bu aşk uğruna ne cinayetler işlediklerini görecektik. Cumhuriyet düşmanlığı Prof. Ali Karahan tarafından belgelenen ünlü Cahit Okur'de bu şifa bulmaz aşka müptela olanlardan biri idi. Bu aşk ve sevgi peygamberleri Türkiye'nin başına onulmaz acılar açtılar. Ne menem bir aşkırtı bu, her halde "aşkı himari" olsa gerek!

Bu aşk ve sevgi bezirganlarının ökseyi kurdıkları alanlarda biri de Devlet Planlama Teşkilatı idi. Bu teşkilatta 2. Planı yapan "gardropçuların" kısa bir zaman içinde birer ikiye tasfiye edildiğini gördük. Teşkilata bir başka ses ve bir başka nefes sinmişti. Koridorlarda takunya ile gezen rüesa, elinden doksan dokuzluk tespihi, dilinden "tanrı kelimini", kafasından şu zındıkları bir punduna getirip nasıl burdan uzaklaştırsam düşüncesini eksik etmeyen, bürokraside o zamana kadar pek fazla alışılmamış başkanlar - müdürlerle dolup taşıtı Devlet Planlama Teşkilatı.

Bunlardan biri ve belki en tehlikeli Hacı Nevzat Yalçınbaş'tı. Bu adamın tehlikesi öyle pek zeki olmasından ileri gelmiyordu. Haşa, sümmе haşa, bu zata böyle bir iftira atılmazdı. Bu adam, yan Anadolu'luk yarı Rumeliliğin verdiği bir hisle olacak kendisinin süt be süt Türk, süt be süt müslüman olduğunu kanıtlamakla uğraşıyordu. Bu adam Tanrı'dan, atalarından ve de şeflerinden Devlet Planlama Teşkilatındaki gayrı millî unsurları temizlemek görevini aldığına inanıyordu. Bu inancını da uygulama alanına koymakta gecikmedi. İlk kurbanlar arasında rahmetli Ali Özoguz, Emin Çölaşan, Belgin Güney, Özkan Taner ve daha niceleri bulunuyor-

du. Bu "gayrı millî" unsurlar gidecekti ki yerlerine gözbebeği milliyetçi kadrolar, rahmi maderden zamansız fırlamış bu ceninler, limonlukta turfanda patlıcan yetiştirilir gibi yetiştirileceklerdi. Hem de kimler tarafından? Daha sonraları görevlerini ellerinden alacakları gedikli plancılar tarafından.

Taktik mükemmeldi. Şimdi sıra bu "milliyetçi kadroları" bulmaya geliyordu. Bunlar da çok geçmeden sökün ettiler. Hep birlikte sözleşmiş gibi bu turfanda insanlar geldiler. İşte Taner Karahasanoğulları, işte Hasan Celal Güzel'ler, işte Mustafa Saatçi'ler, Mustafa Keten'ler, devlet millet hesabına bol keseden yadellerde doktora yaptırılıp da kendilerinden hizmet beklenen Mehmet Dülger'ler. Daha kimler, daha kimler! Fakat hepsini nurlu yüzü, melekane(!) tebensümü ile insanlarda hayranlık duygusu uyandıran Cahit Okur'de taçlandırıyor.

Devlet Planlama Teşkilatına yeni personelelin sinavla alındığı bilinir. Bunlar, gözden kaçırılarak, ilan edilmeyen, dost ahbab arasında kullaktan kulağa fısıldanan sınav haberleri ile işe alındılar. Kendilerine ne soruldu, kendilerinden nasıl yanıtlar alındı... Bu bir sır, bir muamma idi. Öyle gariplikler oluyordu ki, Keynezyen ekonomiden haberi bile bulunmayan bir turfanda daha bu tür bir sinava girmiş, girermiş ve birincilikle başarmıştı böyle zorlu bir sinav.

Başkanlardan biri böyle yapar da öteki boş durur mu ya?... O da Allah ne verdiyse aldı. Sonradan iplikleri pazara çıkacak olan Sabahattin Beyaz'lar, Aydın Tanyeli'ler, Agah Oktay Güner'ler, Fevzi Kılıç'lar birarada safları doldurdular. Bu kimselere gösterilen özen kimcesiklere gösterilmemişti. Dış ülkelere gitmek için genel olarak dil bilgisi sinavına girmek ve bir belge getirmek gerekliydi. Rasim Özdenören, Şükrü Tüzün, Agah Oktay Güner gibi kimseler, parasını ödemek suretiyle, önce dil öğrenimi yapmak, sonra da yetişip kadrolaşmak için Avrupalara, Amerikalara gönderildiler. Bunlar içinde, dışarıda üç yıl kalıp da iki sözcüğü yanyana getiremeyecek kadar yabancı dil öğrenemeyenler, doğal olarak kendilerine beslenen selvi gibi umutları viran edenler çıktı. Ne gamlı.. Çıkarsa çıksın! Sokağa atılan bu ülkenin işçilerinin, köylülerinin, emekçilerinin alın teri, göz nuruydu. Bunlar da zaten buna göz dikmişlerdi.

İşler ne kadar da tıkrında gidiyordu. Devlet Planlama Teşkilatını ellerine geçirmelerini ramak kalmıştı. Ama kör talih Turancıları gene gelip buldu. 12 Mart'ın ilk günlerinde Planlama'da her nasılsa bir değişiklik olmuş, kapıyı bırakıp bacadan giren "turfanda dehalat" kapı dışarı edilmeye başlamışlardı. Fakat bu büyük şefler geri çekilince, karmakarışık bir kaçımadan çıkıp düzenli bir duruma sokmak için, ellerinden geleni yaptılar. Elhak Taner Karahasanoğlu Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ne, Mehmet Onal Ankara Hukuk Fakültesi'ne, Mustafa Saatçi ve Agah Oktay Güner Erzurum Atatürk Üniversitesi'ne, Leyla Sayar Hacettepe Üniversitesi'ne, bilinmeyen hangi eller, hangi marifetlerle çekilip alındılar. Bir anda toz olup gittiler.

Bunlara kaybolmuş güçler gözüyle bakmak büyük bir yanılgı olacaktır. Bunların çoğu Devlet Planlama'dan gitmekle beraber, sayın hanımlarını geride bıraktılar. Örneğin Atilla Peynircioğlu, Hasan Celal Güzel, Mehmet Dülger'in hanımları hâlâ Planlama Teşkilatında oturmakta ve o mutlu geleceği Godot'yu bekler gibi beklemektedirler. Soysop ve sülaleleriyle Planlama Teşkilatına yerleşen bu kimseler, hani şansları yaver gitseydi, belki de çocuklarını bile yanlarına alıp teşkilatı Planlama Kollektif Şirketi'ne dönüştüreceklerdi. Kimbilir belki hâlâ da böyle düşünüyorlar.

Planlama Teşkilatı'ndaki Turancı istilasının serüvenleri anlatmakla bitmez. Bugün hâlâ dö-küntülerinin sırasında burasında yerleştili teşkilatta uzun, fakat müteyakkız bir kış uykusuna yatmış görünüyorlar.

Fakat inanmayın, SU UYUR TURANCI UYUMAZ.

SKANDAL

TC pasaportu taşıyanlar İskandinav ülkelerinden kovuluyor

Devletlerarası ilişkilerde eşitlik ve karşılıklılık ilkesini ayaklar altına alan bir uygulama Avrupa ülkeleri hükümetleri tarafından TC vatandaşlarına küstahça uygulanmakta, Ecevit hükümeti ise bu aşağılayıcı uygulama karşısında, tüm "kişilik sahibi" olma iddialarına karşın susup boyun eğmektedir.

Bunun en somut örneği, İsveç hükümetinin TC vatandaşları için koyduğu "vize alma mecburiyeti" uygulamasında görülmektedir.

Bir ara İsveç'e TC vatandaşı Süryanilerin yoğun şekilde akın etmesi bahanesiyle alınan karara göre, İskandinav ülkelerinden herhangi birine gitmek isteyen bir TC vatandaşı, statüsü ne olursa olsun haftalarca önceden özel hayatına kadar her konuda bilgiyi içeren bir "ahret sorgusu"na tutulmaktadır. Bu "ahret sorgulan"nın sonunda, yapılan vize talepleri çoğu kez hiçbir gerekçe gösterilmeden İsveç Hükümeti tarafından reddedilmekte ve başvuran kişiler İskandinav topraklarına girememektedir. Bu uygulamayı bilmeyen birçok Türkiye'li ise, sınır kapılarından geri döndürülmekte, gerek zaman, gerekse maddi bakımdan büyük zararlara uğramaktadır.

Benzer bir uygulama İngiltere hükümeti tarafından da uygulanmaktadır. Gerek deniz giriş kapılarında, gerekse hava alanlarında, TC pasaportu taşıyanlar, "ahret sorgulaması"na tabi tutulmakta, son santimine kadar paraları saydırılmakta, en mahrem yerlerine kadar üzerleri didik didik aranmakta, ardından da sudan bahanelerle ülkeye sokulmadan geri gönderilmektedirler.

Bu uygulamalar, tüm Avrupa ülkelerinin imza koydukları Helsinki Sonuç Belgesi'nin seyahat özgürlüğüne ilişkin hükümlerine ve tüm uluslararası anlaşmalara aykırıdır. Ama en önemlisi, TC hükümetlerinin bu aşağılamayı hazmetmekte olmaları, hiçbir tepki göstermemeleri.

Başbakan Ecevit "İskandinav dostları"nın kendisini rahatlatması için sık sık bu ülkelere gitmekte ve en büyük yakınlığı bu ülkelerin sosyal demokratlarından gördüğünü iftiharla söylemektedir. Ne var ki, sosyal demokrasinin uzun vadeli uluslararası hesapları için kendisine kırmızı halı döşeyenlerin, aynı ülkenin vatandaşlarına uyguladıkları insanlık dışı davranışların sözünü dahi etmemektedir. Oysa kişilik sahibi bir dış politikanın somut göstergesi, herşeyden önce kendi yurttaşına sahip çıkmasıdır.

Acı ile karışık

Önceki hafta Perşembe günü TV'de "İran Olayları" ile ilgili bir haber programının yayınlanacağı ilan edilmişti. İran'da aylardan beri süren ve bütün dünyanın dikkatini doğu komşumuz üzerine çeken Şah'a karşı direniş hareketi hakkında TRT'nin bir haber programı hazırlaması kimse tarafından garip karşılanmamıştı. TRT, elbette Türkiye halkına komşu ülkede meydana gelen Şah'a karşı gösterileri duyurmak zorundaydı.

Ancak Perşembe günü, önceden duyurulan saatte İran'ı izlemek için TV'lerinin başına geçenler, bu kez "garip" bir olayla karşılaştılar. Önceden gösterileceği ilan edilen "İran Haber Programı" yayınlanmadı. Yerine "Acı ile Karışık" adlı bir yerli film konulmuştu.

Aslında TV'deki programın yayından kaldırıldığı hükümetin bir yıldır süren İran olaylarına karşı "renktaş davranma" politikasından bağınız değildi. İran halihazırında yıllardan beri zulüm uygulayan faşist Şah'ı ülkelerinden defetmek için namıların üzerine silahsız yürüten İran halkının hahramanına direniş, hükümetin bu "renktaş" dış

politikasını değiştirmesi için bir neden teşkil etmiyordu. Hükümet yetkilileri İran olayları üzerine görüşleri sorulduğunda ne Şah'a karşı çıktılar, ne de Şah'ı tuttuklarını belirtiyorlardı. Başbakan Bülent Ecevit bir yabancı dergide verdiği demeçte bu "belirsiz" politikayı açıklıkla ortaya koyuyordu:

Başbakan Ecevit yabancı gazetecinin İran hakkındaki sorusuna, sadece "İran'da bir çıkış yolu göremiyorum" diye yanıt veriyordu. Bundan başka İran olayları hakkında ne bir görüş belirtiyor, ne de başka birşey söylüyordu.

TV'deki haber programdan İran olaylarını izlemek isteyenlere "Acı ile Karışık" adlı filmi izlettiren zihniyet, hükümetin dış politikada asla bağınız olamadığını ve dünya olayları karşısında kendi kendine sansür koyduğunu göstermektedir. Zulme karşı ayaklanan İran halkına "bana ne" dercesine ilgisiz gösterilerle bakan, bir görüş belirtmekten bile acısız olan bir hükümet karşısında, tıpkı gösterdikleri film gibi söylenecek bir tek şey vardır:

"Hükümet her alanda acı ile karışık işler yapıyor."

Türkiye'de üzerinde en fazla tartışılan konulardan bir tanesi de Radyo ve TV'dir. Özellikle TV günlük siyasal tartışmaların ayrılmaz bir parçası durumunda. Tartışmanın odak noktası TRT'nin "tarafsız olmayan", "partizan" amaçlarla kullanıldığı savına dayanıyor. Tartışmalar TRT'den şikayet, yakınma ile yoğunlanmaktadır.

TRT sorunu her dönemde gündemde olmakla beraber, zaman zaman en ön plana çıkarılmakta. TRT'ye karşı tutumda en fazla şikayetçi gözükener de sağ ve gerici güçler. Özellikle AP başkanı Demirel'in bu konuda şampiyonluk yaptığı izlenmektedir. Gün geçmiyor ki Demirel TRT konusunda demec vermesin. Şimdileri yargı organlarına başvuracağından da bahsetmeye başladı. İşe bakın ki aynı Demirel basın toplantılarını TRT'ye göre ayarlıyor. İşe bakın ki aynı Demirel basın toplantılarını TRT'ye göre ayarlıyor, kameramanların film değiştirmelerini "sabırlı" bekliyor, makyajının önünde uslu uslu oturuyor. AP başkanının TRT'den şikayetçi olma durumu kendisinin muhalefette oluşuyla da sınırlı değil. TRT'yi en "partizan" biçimde kullanabildiği başbakanlık dönemlerinde dahi Demirel TRT'den şikayet etmekteydi.

BURJUVAZİYE HİZMETTE KUSUR YOK

Düşünmek gerekiyor. Bu davranışın nedenleri olmalı. Konunun böylesine canlı tutulması ve tartışmanın yönlendirilişi sadece Radyo ve TV'nin bir kitle iletişim aracı olarak en geniş kitlelere ulaşabilme niteliğinden kaynaklanmıyor. Aracın hizmetlerinin yetersizlikleri de onları fazla ilgilendirmiyor. Aracın hizmetlerinin yetersizlikleri de onları fazla ilgilendirmiyor. Üzerinde durulan sadece siyasi partilerin TRT'de yer alma konusu. Yoksa TRT'nin genel olarak işlevleri tartışılmıyor. Çünkü bu açıdan TRT'den kendi beklentilerinin hakkıyla yerine getirilmediğini kimse ileri süremez.

Gerçekten de TRT bugünkü işlevi açısından, Demirel ve benzerlerinin sınıf çıkarları doğrultusunda yüklendiği tüm görevleri yerine getirmekte. Tüm kapitalist ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de radyo ve TV'nin sermaye sınıfının çizdiği yönde tüketimi körüklemesi, kitlelerin ideolojik olarak koşullandırılıp de-

TRT'DEN DAHA NE İSTERLER?

netlenmesinde bir araç olması konusunda Demirel'in bir şikayeti yok. Bu işlev oldukça başarıyla yerine getiriliyor.

ÖRTÜLÜ REKLAM SERMAYEYE ÖRTÜLÜ ÖDENEK OLUYOR

TV reklamları konusunda son aylarda basında yer alan tartışmalar konuya yeterli açıklığı getirmiş durumda. Yürüyüş'te de bu konu üzerinde duruldu ve TV reklamlarının tüketimin körüklenmesi ve yönlendirilmesi, egemen ideolojinin yeniden üretilmesinde rolü sergilendi. Reklamlarda belirli bir yaşam biçimine koşullamaya yönelik klişe-sözcüklerin yaygınlaştırıldığı biliniyor. Yeni bir gelişme olarak bu sözcüklerin giderek normal programlarda yerleştirildiğini görüyoruz. Programlarda metin içerisine yerleştirilen "hadi, gene iyisiniz", yada "n'olcak şimdi" sözcükleri ideolojik koşullanmayı yaygınlaştırırken "özel-tekil" çıkarların "örtülü-clandestine" reklamlarla korunmasını da birlikte getirmekte. Programcının özel durumu ne olursa olsun sonuç aynı. Bu "örtülü" reklamcılığa, suç olarak kovuşturulmasına bile, karşı çıkılması gerekir. Ama durum tam tersine gelişiyor. Artık reklamlarda çiklet çiğneyen şarkıcıların, halıların, sarınarak boy gösteren aktörlerin normal programlarda daha fazla yer aldığını görüyoruz. Resmi olanakların te-
kil çıkarların hizmetine verilmesinde sınır bu kadar da değil. Özel bir firma, reklamlarında resmi bir belgeyi doğrudan araç olarak kullanabiliyor. Örneğin TSE belgeleri bu durumda. Herşeyden önce Türk Standartlar Enstitüsü belgelerinin bir mal

için garanti olmadığı açıktır. D. layısıyla yapılan iş açıkça dolandırıcılık oluyor. Ama daha da önemlisi resmi olanakların "özel-tekil" çıkarlara milyonlar önünde alet edilmesine izin vermek yoluyla suç işlenmesidir. Bunlar mümkün olabiliyor. Çünkü TRT'nin sermaye sınıfının doğrudan ve genel çıkarları yönündeki işlevine karşı burjuva partilerinin iktidarıyla muhalefetiyle bir itirazları yok.

TRT'DE HABERCİLİK: MODERN TELLALLIK

Görüldüğü gibi TRT sermaye sınıfının genel çıkarlarının doğ-

rultusunda işlevini mevcut yasal düzenlemeleri bile zorlayarak yerine getiriyor. Üzerinde durulması gereken nokta olarak ta geriye TRT'nin toplumu aydınlatmaya yönelik habercilik işlevi kalmakta. TRT'nin bir kitle iletişim aracı olarak bu konudaki mevcut işlevini de ortaya çıkarmak gerekl. Bu konuda da uzun

boyu araştırmalara çok fazla gerek yok. Tek bir örnekle de durumu sergilemek olanaklı. Son haftaların güncel bir konusunun TRT de nasıl "haber" haline geldiğini izlemek yeterli olabilir.

TRT haberlerinde, Wells Fargo Bankası'na tarım ürünlerinin rehin edilmesine de yer verildi. Dinleyici ve izleyiciler önce AP yetkilisinin demeciyle karşılaştılar. AP sözcüsü "CHP iktidarının ülkenin tarım ürünlerini rehin ettiğini, bunun ülkede ilk defa görüldüğünü" iddia ediyordu. CHP genel sekreterinin AP yetkilisinden hemen sonra verilen demecinden de "Bu işin asıl AP hükü-

di deyisiyle, Demirel "TRT'den davacı". Bunun da bir nedeni olmalı.

TRT'YE NİÇİN KARŞI ÇIKIYORLAR

Bu nedeni, sermaye sınıfı iktidarlarının ülkeyi içine ittikleri genel bunalımdan ve bu bunalımdan kendi politik doğrultuları açısından çıkış bulunmamasından, ayırmağa olanak yoktur. Böyle bir teşbite kitle iletişimi alanında burjuva araştırmacıların bulgularıyla dahi ulaşmak mümkündür. Bu tür araştırmaların bulguları, ülkelerinin sorunlarına çözüm bulma yeteneği kalmayan kapitalist ülkeler yöneticilerinin, eğer olağan yönetim biçimi dışında baskıcı rejimler kurumsallaştırılmıyorsa, siyasal demagogjiyi ön planda tutarak, ülkenin iletişim sistemini tartışma konusu yaparak siyasal tartışma alanını gerçek sorunlardan uzak tutmaya çalıştıklarını göstermekte. Böylelikle bir yandan genel ideolojik denetim sağlanırken, öte yandan da sistem içi çözümlerin hâlâ var olduğu inancı diri tutmanın planlandığı anlaşılmakta. İşte Demirel ve benzerlerinin TRT'den "davacı" olma nedeni ve zorunluluğu burada yatmaktadır. Böyle olduğu sürece de siyasal demagogji daha rahat devam edebilecektir. Söz gelimi, Demirel gensorular verebilecek, bunlar red edilince de "ifşaatımız" engellendi diyerek ekranlarda boy gösterecektir. Sanki ifşaatını gensoru olmadan da yapması engel varmışçasına. İktidar ise, sorunların eski hükümetler döneminden kaynaklandığını söyleyerek çözüm sağlamışçasına rahat olabilecektir. Bu arada da siyasal yaşamı bu iki kutup içerisinde hapseden bir çekişme ekranlarda, mikrofonlarda sürüp gidebilecektir. Çünkü kitleleri olup bitenden haberdar edecek, söylenenleri araştırıp, gerçeklerin bütünlükleriyle ortaya konulmasını ve açıklanmasını sağlayacak bir radyo-televizyon gazeteciliğine olanak tanınmamaktadır. Bu olanaklar sağlanmadığı, günümüzün en etkin kitle iletişim araçları olan radyo ve televizyon burjuvazinin elinde işçi ve emekçi sınıflara ve tüm demokratik güçlere yöneltilebilir silah olmaktan çıkartılmadığı sürece de Demirel ve benzerleri "TRT'den davacı olup" daha çok şeyler istemeğe devam edebilecektir.

Tek bir örnekte olsa bu, TRT'nin milyonlarca izleyicinin toplumsal politik yaşamın etkinliklerinden haberdar olma, aydınlanma hakkını nasıl hiçe saydığını açık bir biçimde gösteriyor.

Kitle iletişim sermayeye dayalı basın eliyle sermaye sınıfının denetiminde tutulduğu bir ortamda TRT'nin habercilik anlayışının "modern tellallık"tan öteye gitmeyişinin önemli büyük olmalıdır. Sermaye sınıfının politik sözcüklerinin habercilik konusunda da TRT'den şikayetçi olması na hiçbir neden bulunmamaktadır. Ancak herşeye rağmen, ken-

"Kralın ardından gidenler": Uluslararası tekellerin yolundan

WASHINGTON'DAN TAHRAN'A YENİ TUZAKLAR

İran'da halk muhalefetine önderlerinden Ayetullah Humeyni geçen Perşembe günü yurduna döndü. Ayetullah Humeyni'nin İran'a dönüşü, İran'da gerçek iktidarın kimin elinde olduğu ve kimin olacağı sorusunu daha da ivedi duruma getirdi.

İran, bir iktidar boşluğunu uzun süredir en derin biçimiyle yaşıyordu. Amerikan emperyalizminin işareti ve Şah'ın'da onayıyla iktidar koltuğuna görünüşte oturtulan Bahtiyar hükümetinin ülkede hiçbir kitlesel güce dayanmadığı kısa sürede belli olmuştu. Buna karşılık ülkedeki halk muhalefetine de kendi iktidar organlarını yaratabilmesinin önünde ciddi engeller duruyordu. Halk muhalefetine tek ve birleşik bir önderliğe sahip olmaması, bu engellerin başında geliyordu. Amerikan emperyalizmi, Şah'ı feda edecek kadar geri çekilmek zorunda kalışına rağmen, ülkedeki bu durumu da kendi lehine çevirmek hesapları peşindeydi.

Amerikan emperyalizminin İran'daki halk muhalefeti- ni etkisizleştirmeye yönelik girişimleri, özellikle muhalefetin dinsel kanadı ile laik kanadını karşı karşıya getirme, demokratik güçleri tecrit ederek baskı altına alma amacına dayanıyordu. Bu girişimlerin, dar anlamda da olsa başarı göstermesine rağmen, son haftanın gelişmeleri, dinsel muhalefetin de antiemperyalist, demokratik karakterini koruma yönünde olduğunu açıkça belirledi. Bu durumda emperyalizmin ülkeye yönelik tertiplerinde antikomünist, antisovyet propagandanın rolü hızla artmaya başladı.

Son zamanlarda yayılmaya çalışılan bazı haberlerde Humeyni'nin de "Moskova'dan emir aldığı" yolundaki iddiaların bile ortaya atılmasından çekinilmedi. Bu arada İran Halk Partisi (TUDEH)'e yönelik karalama kampanyasının olağanüstü biçimde yoğunlaştırıldığı görüldü. Bütün bu tertiplerin yanı sıra, ülkede durumu gerginleştirerek bir iç savaş kaçınılmaz hale getirme çabaları yoğunlaştı. Bahtiyar hükümetinin, Humeyni'nin yurduna dönüşünden sonra da değişmeyen ısrarlı ve kıskırtıcı tutumu, bu çabaları örnekliyor.

Son olarak Mısır devlet başkanı Sedat'ın da, hem de "dinle devlet işlerinin ayrı tutulması" gerekçesiyle, İran'da halk muhalefetine karşı tutum alması dikkatleri çekti. Bu, emperyalizmin, İran'da ortaya çıkan yeni durumu, bölgedeki ittifaklarını pekiştirerek ve mümkünse bunlara yenilerini ekleyerek düzeltme eğiliminde olduğunu gösteriyordu. Fakat artık İran'da hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını kabul etmekten başka çare kalmıyordu.

DENG YENİ BİR MÜNHİH ANLAŞMASI PEŞİNDE

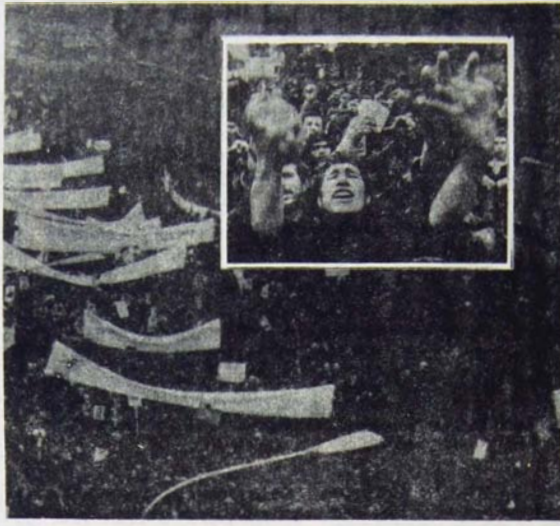
Maocu Çin yönetiminin en güçlü isimlerinden biri olarak tanınan Başbakan Yardımcısı Deng Şiao-ping'in ABD gezisi gerçekleşti.

Deng'in Washington gezisi dünya kamuoyunda bir süredir dikkatleri üzerinde toplamıştı. Bu ilginin kaynağında, ABD ile maocu Çin yönetimi arasındaki ilişkilerin yeni bir aşamaya ulaşmış olması yatıyordu. Bu yeni aşama, yeni yılın ilk gününde Washington'da Pekin arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasıyla kendisini göstermişti. Yılın ilk haftasında Amerikan, Federal Alman, İngiliz ve Fransız devlet ve hükümet başkanlarının Gaudeloupe'ta yaptığı zirve toplantısının başlıca konularından biri de yine ABD-Çin, daha doğrusu Batı-Çin ilişkileri olmuştu.

ÇİN KARTI

Bütün dünyada üzerinde birleşilen nokta, ABD'nin, Çin ile ilişkilerine geçmiş yıllardakine göre daha değişik bir önem verdiğiydi. Diğer bir deyişle ABD'nin "Çin kartını" oynaması gündeme gelmişti. Amerikan yönetimi, uzun süredir maocu Çin yönetimiyle antisovyet temeller üzerinde bir ittifak kurma ve bunu dünya sosyalizmini tecrit etme amacı için kullanma politikası izliyordu. Ne var ki son bir yıl içindeki gelişmeler, ABD'nin Çin politikasında belirli bir amaçla diğerlerine göre daha da ön plana çıkmıştı: Çin ile ilişkileri, dünya sosyalizmini sadece tecrit etmenin değil, daha da önemlisi, O'na tek taraflı bazı ödünleri dayatmanın bir aracı olarak kullanmak. Diğer bir deyişle ABD-Çin ilişkilerinin Sovyetler Birliği'ne ve dünya sosyalizmine karşı açtıkları bir "tebdit ve şantaj" unsuru haline getirmek.

Gaudeloupe zirvesinin yorumlayan gözlemler, bu konuda özellikle bir noktaya dikkati çekiyorlardı. Carter yönetimi, maocu Çin yönetimi ile ittifakının, başlıca Ortadoğu'da gerilemesinin doğurduğu boşluğu kapatabilecek bir unsur olarak görüyordu. Carter ve ekibi, Amerikan emperyalizminin Ortadoğu'da

Deng Şiao-ping: Sovyetler'e karşı ikinci bir Münih peşinde

yıltırdığı konumları geri almaya yönelik girişimlerini, Çin şantajının semsiyesine sığınarak sürdürmeyi tasarlıyorlardı.

Ne var ki Amerikan yönetimi, Çin ile işbirliğini, sadece dar kapsamlı "taktik" bir işbirliği olarak göstermeye özenle dikkat ediyordu. Carter'ın Ulusal Güvenlik Başkanını Z. Brzezinski bu konuda 25 Aralık tarihli TIME dergisinde şöyle diyordu: "ABD, Çin ile ilişkilerin iyileştirilmesinde uzun vadeli, ortak stratejik çıkarlara sahiptir. Bu, taktik nitelikte herhangi bir 'Çin kartı'na oynamaya anlayışından kaynaklanmamaktadır. Çin'ilerin 'hegemonyası' diye tanımladığı çok merkezli bir dünyada Çin ile paylaştığımız ortak çıkarlardan kaynaklanmaktadır. Bizim görmekte istediğimiz, güçlü ve güvenli bir Çin'dir."

KRALDAN ÇOK KRALCI

ABD yönetimindeki "sertlik" yanlılarının (özellikle Çin ile ittifak taraftarlarının) başında gelen Brzezinski'nin bu sözleri, ABD'nin

Çin ile geliştirmeye yönelik ilişkilerin temel amacını da belirtiyordu: Sovyetler Birliği'ni tehdit etme ve kuşatma. Kısa bir süre önce İngiltere'nin Çin'e, Harrier jet uçaklarının, iki çelik tesisinin, üç enerji santralinin ve bilgisayar araçlarının satımını içeren 2 milyar dolarlık ihracat anlaşması da, stratejik amaçlardaki ortaklığı simgeliyordu.

Ne var ki Amerikan yönetimi, Sovyetler Birliği'ni hedef alan bu Çin pazarlığını yürütürken, uzayda değil dünyada yaşadığını bilmek zorundaydı. Carter ve ekibi, daha Çin ile diplomatik ilişkiler kurulacağı açıklanır açıklanmaz, bu gelişmenin Sovyetler Birliği'yle sürdürdükleri ilişkileri etkilemeyeceği yönünde açıklamalar yapma gereğini duymuşlardı. Aynı nitelikte açıklamalar, Gaudeloupe zirvesi sırasında yinelenmişti. Zirve arasında Avrupa liderlerin, Carter'dan, Çin ile ilişkilerin yumuşama olgusunu bütünüyle teblikeye atılmaması dileğinde bulundukları da bildirilmişti.

Milliyetçilik barajı aşılacak mı?

Suriye ve Irak'ın tek bir devlet çatısı altında birleşmeleri yolunda alınan karar dünya kamuoyunda tartışılmaya devam ediyor. Geçtiğimiz hafta içinde baanda yer alan haberler, sözü edülen birleşmenin en büyük zorlukları, iki ülkede iktidarda bulunan BAAS partilerinin konumlarının yaklaştırılmasında karşılaşılabileceği yönündeydi. Haberlere göre, bu alanda karşılaşılması beklenen zorluklar, daha şimdiden iki ülke yetkililerinin de birleşme konusunda aşırı iyimserliğe kapılmamalarında kendisini gösteriyordu.

Arap dünyasının iki antiemperyalist eğilimli rejimini oluşturan Irak ve Suriye, belirli konularda zaman zaman ortak konumlar alabilmelerine karşın, uzun yıllar gerçek bir eylem birliğinin koşullarını yaratamadılar. Bunun nedeni, her iki ülkede de iktidardaki kadroların, radikal küçük burjuvaziden kaynaklanan milliyetçi eğilimleri ülke yönetimlerine egemen kılma idi. Milliyetçi eğilimler, her iki ülkede de gerek dünya sosyalizmine karşı, gerekse ülke içindeki sosyalist güçlere karşı takınılan gerici tutumda kendisini gösteriyordu. Suriye'nin önceki yıl içinde Lübnan'daki iç savaşa doğrudan doğruya müdahale ederek faşist güçlere yardım eden bir politika izlemesi de hatırlardan kolay silinmezdi.

Irak ve Suriye'nin bugün, hem de tek bir devlet çatısı altında birleşme yolunda bir karar almaları, hiç kuşkusuz Arap dünyasında antiemperyalist eğilimlerin güçlenmesinin bir belirtisidir. Emperyalizmin bölgedeki tertiplerinin yoğunlaşmasıyla birlikte gerici Sedat rejiminin de siyozizmle bütünleşmesi, antiemperyalist birlik ve dayanışmayı günün konusu yapmıştır.

Ne var ki bugün de birlik yolunda aşılması gereken başlıca engel, her iki ülkede de etkiyi sürdüren milliyetçi ve zaman zaman antikomünizme kayan eğilimlerdir. Bu eğilimler aşılacakça, hem birlik girişimleri başarısızlığa mahkum olacaktır; hem de, bu başarısızlıklardan soğudu dünyaya gericiyi yaratacağıdır.

yordu. Deng-Carter görüşmeleri ertesinde ABD yönetimi benzeri açıklamaları ihmal etmedi.

Özellikle Deng'in Perşembe günü ikili anlaşmaların imzalanmaması arasında, "bütün ülkeleri Sovyetler Birliği'ne karşı birleşmeye" çağırmasına karşılık; Carter, "Deng'in güvenlik konusundaki görüşlerini paylaşmadığını" açıklamak zorunda kaldı. Bu gelişme, Pekin yönetiminin mazeret politikasının Washington'da bile ihtiyatla karşılanmak zorunda kaldığını gösteriyordu. 1938'de Batı Avrupa'da "demokrasilerle" Hitler rejimi arasında Sovyetler Birliği'ne karşı imzalanan "Münih Anlaşması"nın bir benzerini tezgahlamak peşinde koşan Çin yönetimi, bu heveslerini bir süre daha ertelemek zorundaydı.

Batı Avrupa'da Maoculuk nereye gidiyor ?

BULGAR
ARAŞTIRMACISI
ANTON
BOREKON'UN
B.AVRUPA'DAKİ
MAOCU ÖRGÜTLERLE
İLGİLİ BİR
ÇALIŞMASININ İLK
BÖLÜMÜNÜ BU
SAYIDA YAYINLIYORUZ.

DEVİRCİ LAFAZANLIK'TAN PEKİN'İN HINK DEYİCİLİĞİNE

Mao'nun ölümünden sonra ÇKP'nin başına geçen yönetim, maoizmin ideolojik temellerine, Mao'nun çizgisine sadık olduğunu birçok kez belirtti. Bu politik çizginin temel göstergelerinden biri uluslararası komünist hareketi parçalama faaliyetiydi. Bu alanda yabancı ülkelerdeki maocu "parti" ve grupların Pekin'den aldıkları özel bir misyon vardı. Hua Kua Feng ÇKP XI Kongresinde okuduğu raporda buna değinmiş ve şunları belirtmişti: "Biz dünyadaki tüm gerçek marksist-leninist örgütlerle dayanışmamızı kuvvetlendirmeliyiz ve çağdaş revizyonizme karşı mücadeleyi sonuna kadar götürmeliyiz." (Sinhua ajansının haber bülteni, No. 5913, Pekin, 23.7.1977, s. 37)

Pekin'deki yöneticiler şimdi yabancı ülkelerde maocuların sarılan safalarını sağlamlaştırmaya, maoculuğun bunalımının derinleşmesi sürecini durdurmaya, bu grupların yeni Çin yönetimi ile ilişkilerini, kendi iç çatışmalarını, gruplararası anlaşmazlıkları ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar.

Batı Avrupa'daki maocu örgütlerin gelişmesi şimdiye kadar birkaç aşamadan geçti. Bütün bu aşamalar, hem aynı ülkelerdeki, hem uluslararası sahnedeki politik duruma, ÇHC'deki iç politik süreçlere, Çin'in maocu uçlarındaki çeşitli gruplar arasında ardi arkası kesilmeyen mücadeleye ve Çin dış politikasındaki değişikliklere bağmlı idiler.

ÇOPLUKTEN TOPLANAN "LİDERLER"

Batı Avrupa'daki maocu grup ve "partilerin" çoğunun ortaya çıkışı 60'lı yılların ortalarına rastlıyor. Mao ve grubunun 14 Haziran 1963 tarihinde yayınladıkları "Uluslararası Komünist Hareketin Genel Çizgisine İlişkin Öneri"den sonra uluslararası komünist ve işçi hareketinde açıkça bölücü faaliyetleri ortaya çıktı. Bu bölücü faaliyet komünist hareketten kopanları, proletaryanın çeşitli küçük burjuva yandaşlarını, anarşistleri, troçkistleri, aşırı devrimci lafazanlıya meraklı aydınları, bazı üniversiteler, yuların sanırlarından öğrenci gruplarını kendi yanına çekmeye çalışıyordu. Bu sıralarda kurulan maocu örgütlerin çoğunun başına bölücü faaliyetleri yüzünden komünist ve işçi partilerinden atılmış kişiler geçti. Maykl Makrti, Rec Birc (İngiltere), Ernst Aust (Batı Almanya), Jak Yurke, Babi, Jilber Müri (Fransa, F. Di-

nuçi, A. Brandirali (İtalya), J. Griba (Belçika), B. Skokosa (Danimarka), H. Perkas, Fr. Strobal, A. Yoha (Avusturya), M. Puolaka (Finlandiya) gibi birçokları bunlardandı.

60'lı yılların ikinci yarısında Batı Avrupa ülkelerinde derinleşen kapitalizmin bunalımı, bu bunalımdan zarar gören küçük burjuva katmanları ve henüz yolunu seçmemiş bazı üniversite öğrencilerini acele çıkış yolu aramaya yöneltiyordu. Bu acelecilik onları anarşizmin, troçkizmin ve maoizmin kucakına atıyordu. Maoizm henüz batıda denenmemiş bir "öğreti" idi. Mao Çe Tung bu sıralarda Çin'de "Kültür Devrimi" adı altında bir iktidar mücadelesi yürütüyordu. Bu mücadele sırasında ise Batı ülkelerindeki "sabırsız devrimcileri" cezbeden devrimci lafazanlıkta bol bol yararlanıyordu.

Çin yöneticilerinin yabancı ülkelerdeki maocuların safalarını sıklaştırmak için bu sıralarda giriştikleri deneyler, onları Pekin'in kumandası altında uluslararası komünist harekete karşı bir "sol marksist-leninist harekette" birleştirme çabaları hiçbir sonuç vermedi. Tersine Batı'da maoizme gösterilen ilgi zayıflamaya başladı. Maocu örgütler dar sınırlar içinde kaldılar, bunalıma düştiler, çoğu da bozulup dağıldı.

ESKİ AYLARI NE YAPARLAR?

70'li yılların başlarında Çin yönetimi Batılı ülkelerle diplomatik ilişkiler kurup devletlerarası bağlantılarını geliştirmeye başladı. Bu sıralarda yapılan ÇKP X. Kongresi maoizmin yabancı ülkelerdeki yandaşlarını canlandırma çabalarını yeniden aktifleştirdi. O zamanlar Çin yönetiminde üstünlük kazanan "pragmatikler", Batı ülkelerindeki maocu örgütlerin işlev, görev ve çalışma yöntemlerine ilişkin görüşlerini ÇKP içinde egemen kıldılar.

Sektör temelleri üzerine kurulan, illegal koşullarda tedhişçilik yapan eski "geleneksel" maocu gruplardan yavaş yavaş vazgeçilmeye başlandı. Onların yerini maocu dış politikaya körü körüne bağlı, bu politikayı izleyici gruplar aldı. Bu gruplar maoizmin tüm safasatlarını hiç kuşkusuz eleştirilse kabul etmeye başladılar. Pekin, var olan grupların faaliyetini yeniden düzenlemeye ve yeni maocu örgütler kurmaya başladı. O sıralarda kurulan örgütlerden bazıları şunlardır: "Almanya Komünist Partisi" (1970'

de Batı Berlin'de "Canlandırma Örgütü" adı altında kuruldu, 1971'de AKP adını aldı, "Batı Almanya Komünist Birliği" (Yerel bazı maocu grup ve örgütlerin birleşmesiyle 1973'te kuruldu. Şimdi Federal Almanya'daki en kalabalık maocu gruptur); "Avusturya Komünist Partisi" (1976'da kuruldu); "Finlandiyalı Marksist-Leninist Gruplar" (1972'de genel bir yönetim altında birleştiler); "İspanya Emek Partisi" (1975'te kuruldu); "Osvaldo Peşe'nin 'İtalya Birleşik Komünist Partisi' (1977'de kuruldu); Prof. Kalo'nun İtalya "Sosyalist Devrim Partisi" ("Kızı Yıldız" adında "marksist-leninistlerin devrimci cephesi" olarak 1975'te kuruldu, 1977 yılında da SDP adını aldı); "İsveç Komünist Partisi" (1970'te kuruldu); "Norveç Komünist Partisi" (1973'te kuruldu)

MAOCU HAREKETTE PARÇALANMANIN TEMELLERİ

Son zamanlarda çeşitli ülkelerdeki maocular arasında kuvvetlenen parçalanma sürecini izleyebilmek için önce maocu grupların genel niteliklerini belirtmek gerekir. Çünkü bu genel niteliklerde birleştikleri için onlara "maocu" denmektedir. Ne var ki bu ortak nitelikleri, aralarındaki farkları ortadan kaldırmaz.

Bu alanda ilk ölçüt maoizmi kendilerine fikirsel temel olarak kabul etmeleridir. Maocu grupların bu nitelliği aşında çok bulaşık ve kaypaklıdır. Her grubun maoizmi değerlendirmesi farklıdır. ÇHC'nin politikası ve dış sorunlardaki tutumu yabancı ülkelerdeki maocu gruplar arasında yarattığı karışıklık ve hayal kırıklığı son zamanlarda maocu örgütleri parçalayan, bunalımlarını derinleştiren esas nedenlerden biridir.

Maocu grupların kaba anti-sovyetizmi ve sosyalist ülkelere düşmanlığı öteki ortak ve temel niteliklerden biridir. Maocuların tümü SBKP ve kardeş komünist partileri "revizyonist" partiler olarak ilan etmektedirler. Pekin propagandası ağızyla SSCB'nin "sosyal emperyalist" olduğunu, burada ve diğer sosyalist ülkelerde "kapitalizmin yeniden kurulduğunu" söylemektedirler. KEYK ve Varşova Pakti'nin küçük sosyalist ülkeleri "sovyet sosyal emperyalizminin bağımlılığına soktuğu" yalanını yaymaktadırlar. Amaç, kardeş partiler arasına nifak sokmak, onları Sovyetler Birliği'ne karşı kıskırt-

mak, varolan (reel) sosyalizmi Batı Avrupa emekçilerinin gözünden düşürmektir.

Maocu grup ve "partilerin" başka bir ortak niteliği de aktif propaganda çalışmaları'dır. Maocuların çıkardıkları yüksek tirajlı gazete ve dergiler şu ya da bu tek bir grubun hem mali, hem de örgütsel olanaklarını çok aşmaktadır. Şimdi maocu basın organları, Çin'in işaretleri ile, dikkatleri kendi ülkelerindeki sorunlar üzerinde değil, SSCB ve öteki sosyalist ülkelere karşı bayağı bir propaganda üzerinde yoğunlaştırmaktadırlar.

ZEMBİLLE İNEN "PARTİ"

Maocu örgütlerin bazıları Mao Çe Tung'un fikirlerini tümüyle, iktidardaki Çin yönetiminin politikasını eleştirilse kabul ederler. Bazıları Mao'yu Marks, Engels, Lenin, Stalin ile birlikte marksist-leninizmin klasiklerinden biri olarak görürler. Örneğin "İspanya Emek Partisi'nin politik ve ideolojik temelleri" başlıklı belgede şöyle deniyor: "Bu teorinin temelleri Marks ve Engels tarafından atılmış, Lenin, Stalin ve Mao Çe Tung tarafından geliştirilmiştir."

Bazıları da Mao'nun fikirlerini marksizm-leninizmin öteki bileşenlerine eşdeğerde bir öğreti olarak kabul ederler. Örneğin İsveç Komünist Partisi, kendi fikirsel temeli "Bülmisel Sosyalizm, Marksizm-Leninizm ve Mao Çe Tung'un fikirleri olarak" göstermektedir. Üçüncü bir grup ise marksizm-leninizm ile maoizmi tamamen birleştirmektedir. Örneğin Portekiz Komünist Partisi (ML) yöneticisi Eudino Gomes (Vilar), "partinin", "Marksizm-leninizmi, yani maoizmi uyguladığını", ötekilerin ise "kendilerini marksist-leninist ilan ederek troçkizm yaptıklarını ve Rus sosyal emperyalizmiyle işbirliğine giriştiklerini" iddia etmektedir.

İlk maocu örgütler, yöneticilerinin çıkardıkları gazeteler çevresinde doğdular. Üye sayıları, kendilerini "parti" ilan etmelerine karşın çok azdı. Bu gruplar hep birer "dükkan" sınırları içinde kaldılar. Birçok maolist gruplar da illegal ya da yarı-legal olarak kuruldu. Bunlar, üzerlerindeki yasağın kalkmasına karşın hâlâ illegal çalışıyorlar. Bu gruplar silahlı mücadeleyi tek mücadele biçimi olarak kabul eden "goşist" tedhişçiler tarafından kurulan gruplardı.

Maocu grupların büyük bir kısmı ise artık kendilerini kurul-

ması tamamlanmış "marksist-leninist partiler" olarak gösteriyorlar. Birçoklarının programları vardır; kongreler yapmaktadırlar; büyük partilerde olduğu gibi Merkez Komitesi, politik büro, sekreterlik, genel sekreterler ya da başkanlardan oluşan yönetimler seçmektedirler. Halbuki birçok hallerde tüm parti 15-20 kişiliktir. Örneğin "Avusturya Devrimci İşçilerinin (Marksist-Leninist) Birliği" 1968'de kurulmasına karşın bugün 20 üyesi vardır. 1963'te kurulan "Avusturya Marksist-Leninist Partisi"nin militanları da topu topu 20 kişidir.

PEKİN NASIL KUKLALAR İSTİYOR?

Son zamanlarda Pekin'in maocu örgütlere yoğunlaşmaya işaretleri verdiği anlaşılmaktadır. Şimdiki Çin yönetimine, tedhişçiliğin açıkça ilan eden ya da teorik çatışmalarla vakit geçiren maocu örgütler değil, diğer oportünist örgütlerle ortak hareketlere girişmeye, maocu grupları ulusal çapta birleştirmeye, ülkedeki komünist partilerine ve yumuşamaya karşı gerici güçlerle anti-sovyetizm temelli üzerinde işbirliğine hazır olan örgütler gerekmektedir. Bu türden "parti"lerin örneğin Almanya Komünist Partisi, İspanya Emek Partisi'nin üye sayıları oldukça fazladır.

Maocu örgütler safalarını başlangıça aydınlar arasından doldurmuşlardı. Tedhişçi bir konuma gelen bazıları ise safalarını öğrencilerle dolduruyorlardı. Şimdi ise maocu örgütler işçiler arasında etki kazanmaya ve onlardan üye toplamaya çalışmaktadırlar.

Pekin'in maocu örgütlerden "gerçek" marksist-leninist rolü oynamalarını istemesi üzerine bu gruplar marksist-leninist lafazanlığa ağırlık vermeye başlamışlardır.

Tedhişçi maocu örgütler de çalışmalarını ya doğrudan kendileri, ya da çeşitli isimler altında kurdukları "savaşçı" örgütler ve "cepheler" aracılığıyla yürütmektedirler. "İspanya Devrimci Antifaşist Yurtsever Cephesi", "İspanya 1 Ekim Antifaşist Grubu", "Yunanistan Devrimci Komünist Hareketi", "Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu" tedhişçi maoculuğa örnektir. Bu örgütlerin uluslararası komünist hareketi için doğrudan tehlike, onların gücünde ve etkisinde değil, hareketlerinin kıskırtıcılığındadır.

"GÜNÜMÜZDE

ANTI KOMÜNİZM

VE ANTİSOVYETİZM"

MEHMET KÖK

Bilim Yayınları'nın "Günümüzde Antisovyetizm, Antikomünizm" adlı kitabı geçtiğimiz Aralık ayında yayınlandı. G. Girginov ve V. Mshvenieradze'nin çalışmalarını içeren yapıtta özellikle antikomünizmin son yüzyıl içinde geçirdiği başlıca aşamaların içeriği konu ediliyor. Mehmet Kök arkadaşımız, yazısında, yapıtta yer verilen temel çözümlemeleri ele alıyor ve günümüzdeki sonuçlarıyla bağlıyor.

Ötedenberi anti-sovyet cephesinin baş örgütçü gücü emperyalist gericiştir.

Ancak anti-sovyetizm 1917 Ekim devriminden bu yana tek düze devam eden bir propaganda değildir. Anti-Sovyetizm'in birbirinden değişik biçimlerde yapıldığı ve amaçlarının ayrı ayrı olduğu dönemler vardır.

Anti-Sovyetizm'in gelişmesini belli başlı üç ana dönemde ele almak gerekir. İlk dönem, Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin zafere ve Sovyet devletinin kuruluşundan İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönemdir. İkinci dönem, Sovyetler Birliği'nin büyük Vatan Savaşı yıllarını kapsar. Üçüncü dönemse, faşizme karşı kazanılan zafer ve sosyalist sistemin ortaya çıkışıyla başlar, günümüze dek gelir.

İlk dönemde tarih sahnesinde yer alan anti-bolşevik ve anti-sovyet ideolojik saldırının belli başlı amaçları nelerdi?

Bu amaçlar:

- İşçi sınıfı devrimini ve sosyalist sistemi, sistematik bir biçimde kötülemek, yalanlamak, sarsmak, kontrol altına almak ve mümkünse tümüyle engelleyerek ortadan kaldırmak,

- İşçi sınıfı devriminin ve sosyalist sistemin tüm dünyadaki emekçi halkların üzerindeki etkisini yok etmek,

- Silahlı müdahaleye fırsat yaratmak, böylece başarılı ama tüm pekişmemiş olan sosyalizmin kan damarını kesmek.

biçiminde ortaya çıkıyor. O dönemin anti-sovyet propagandası Winston Churchill'in şu sözlerindeki anlatımını buluyor: "Bolşevizm ve Sovyet devleti gayri meşru çocuk ilan edilmeli ve beşiğinde boğulmalıdır."

Herkesin bildiği ve tarihin gösterdiği gibi çocuk beşiğinde boğulmadı. Büyüdü, gürbüzleşti.

İkinci dönemde, yani Sovyetler Birliği'nin 20 milyon şehit verdiği savaş yılları boyunca anti-sovyet propaganda nasıl yürüdü ve hangi amaçlara yönelikti?

Uluslararası anti-sovyetizm duraksamadı. Hitler'in faşizminden, yalnızca ideolojik alanda değil, özellikle Sovyetler Birliği'nin silahlı istilası için büyük bir destek aradı ve bunu buldu. Faşizmi, hedefinin, Sovyet devletini ve sosyalist sistemi kaba güçle yıkmak, dünyada "yeni bir düzen" kurmak olduğunu ilan etti.

Sovyet halkının bu büyük Vatan Savaşı sırasında anti-Sovyetizm canavarca biçimlere ve bo-

Yutlara ulaştı. Anti-Sovyetizm'in tüm güçleri ve kaynakları, Hitler'in Sovyetler Birliği'ni ve halklarını yok etmek amacını güden çılgınca planlarının uygulanmasına ve gerçekleştirilmesine adanmıştı. Faşist anti-Sovyet propagandası, mantıktan çok duygulara ve bilinçaltına yönelmişti; amaç, Sovyet topraklarıyla ilgili herşeye karşı gözünü dönmüş bir saldırı, vahşi ihtiraslar uyandırmak ve kitle isterisi yaratmaktır. Nazi propagandasının canavarca gücü ve araçları bu amaçla harekete geçirildi.

Fakat sonra ne oldu? Faşist Almanya'nın yenilgisi, anti-Sovyetizmin temelinden sarsılmasına ve tüm dünyadaki milyonlarca insanın gözünde aşağılanması na yol açtı. Sovyetler Birliği ve onun kahraman halkları, dünyadaki tüm toplumsal sınıflardan, ırklardan, uluslardan ve halklardan kitlelerin sevgi ve saygısı kazandı.

Nazizmin yenilgisi anti-Sovyetizmin sonu olmadı.

Arkadan günümüze dek uzanan bir anti-Sovyet kampanya başladı.

Üçüncü dönemi meydana getiren bu anti-Sovyet kampanyasının kuramsal alanda ve uygulamada alanında amaçları neydi?

Kuramsal planda, Sovyetler Birliği'nin ilk sosyalizm örneğinin ve aynı zamanda Sovyet devletinin her bir ülkenin özgün koşulları gözönüne alınarak yaratıcı bir biçimde uygulanması ile kurulan öteki devletlerdeki sosyalizmin başarısızlığının kanıtlanması gerekmektedir.

Uygulama alanında ise sosyalist devletlerin birliğinin ve her birinin Sovyetler Birliği'yle olan ilişkisinin bozulması, dünya sosyalizminin güçsüzleştirilmesi amaçları güdülmekteydi.

Savaşın sona günümüze kadar uzanan anti-Sovyet propagandasının da iki evresi oldu. İlk evre soğuk savaş yıllarını kapsayan evre idi.

Soğuk savaş döneminin anti-Sovyetizmi, kaba, bayağı ve ilkel bir anti-komünizmin yol ve yöntemlerinin özelliklerini taşıyordu. Sovyetler Birliği'ne, Komünist Partisine, Sovyet sosyalist sistemine, Sovyet halklarına, işçi sınıfına, Sovyet aydınlarına, Sovyet kültürüne karşı yoğun bir iftira ve saldırı cephesi açıldı. Şu nu da söylemek gerekir ki, soğuk savaş yıllarının modası geçmiş silahları birbiri ardından yir-

Maocu karşı-devrimciler anti-Sovyet bir gösteride: Burjuvazinin iş ortaklığı

kılıp gitti. Kaba güç konumundan hareket politikasının, çatışmanın ve soğuk savaşın gerçek dışılığı, yarırsızlığı hatta zararı resmen kabul edildi.

Soğuk savaşın uluslararası yumuşama'ya geçiş, uzun, çelişkili ve karmaşık bir tarihsel süreç oldu. Bu dönemde anti-Sovyetizm daha ustalık ve gizli kapağıdır. Anti-Sovyetizmin yöntemleri, somut içeriği ve biçimlerinin ayrıntıları artık değişmiştir. Kuramsal ve uygulama alanlarındaki amaç ise yine aynı kalmıştır: Dünya sosyalist sistemini gözden düşürmek ve mümkün olursa bölmek, dünya devrimci sürecinde yer alan güçleri, sosyalist ülkeler-işçi sınıfı partilerini, kapitalist ülkeler işçi sınıfı partilerini ve ulusal kurtuluş güçlerini birbirlerine düşürmek ve mümkün olursa bunlardan bir veya birkaçını ya da hepsini yoketmek, en azından zayıflatmak ve geriletmek.

Günümüzdeki anti-Sovyetizmi anlayabilmek için anti-komünizmin temel biçimlerine bakmak gerekir. Anti-komünizmin temel biçimleri nelerdir?

İlk olarak, pratikteki siyasal faaliyet biçimindeki anti-komünizm vardır. Bu tür anti-komünizm gerek iç, gerekse dış devlet politikası biçimini alır ve tekeldi burjuvazinin parasal desteğiyle sayısız profesyonel anti-komünist örgüte, belli komünist partiler içindeki oportünist gruplara, reformculara ve Sağ-kanat sosyal demokratlara dayanır.

İkinci olarak, burjuva ideolo-

jisinin ağır basan kuramsal ve siyasal biçimi olan anti-komünizm vardır. Bu çoğunlukla işçi sınıfına inancını yitirmiş "sol" ve sağ-kanat oportünistlerinin ve sözde radikallerin "devrimciliği"nde; çeşitli küçük burjuva ve revizyonist kavram ve görüşlerde rastlanan anti-komünizmdir. Bu tür anti-komünizm, aynı zamanda bilimsel sosyalizmi sözde bilimsel açıdan çürütmeye yönelik ve insan toplumunun anti-komünist bir yol izleyerek gelişmekte olduğunu kanıtlamak amacıyla yaratılan özel bir "kuramsal" bilgi dalı biçiminde ortaya çıkar. Anti-komünizmin ideolojik ve kuramsal etkinlikleri, emperyalizmin politikasına hizmet etmektedir.

Son olarak da, kitlelerin bilincine işlenmiş, emperyalistlerin propagandalarıyla geniş kitleler arasında yayılmış ve yerleşmiş toplumsal önyargılar biçimindeki özel mülkiyet ilişkilerinin ağır basmasına dayanarak varlığını sürdüren anti-komünizm vardır. Bu üç temel anti-komünizm biçimi arasında çok yakın iç ilişkiler de bulunmaktadır.

Bildiğimiz gibi burjuvazi bir sınıf olarak, tarihsel girişim gücünü (inisiyatifini) yitirmiştir, burjuva ideolojisi de bilimsel öğelerini yitirdiği için temelde başıboş (kendisi için mazeret arayan) ve gerici bir ideoloji olmuştur.

Günümüzde en tipik, en ince anti-komünizm, revizyonizm olarak özetlenebilir. Bilindiği gibi, çağdaş revizyonizmin toplumsal

temeli küçük burjuvazi, toplumsal bir olgu olarak küçük burjuva barışçıdır.

Revizyonizmle anti-komünizmin birçok ortak yanı vardır: Partinin rolünü yok saymak, bilimde partizanlığı yadsımak; "ideolojizleştirme"yi övmek; olgun Marx'ın görüşlerine genç Marx'ın görüşleriyle karşı çıkarak, Marx'ı Lenin'in, Engels'i de Marx ve Lenin'in karşısına koymak, toplumsal pratiği öznelcilik, idealistlik ve gönüllülük açısından yorumlamak ve buna benzer daha pek çok şey...

Ancak bugün anti-komünizmle revizyonizmi birleştiren en önemli ortak özellik anti-Sovyetizm'dir. Anti-Sovyetizmin her türlüüne karşı mücadelenin başkışullarından biri, burjuva milliyetçiliğini ve onun önyargılarını tümüyle yoketmektir.

Günümüzde anti-Sovyetizm ve anti-komünizmden bahsederken iki önemli olguya değinmeden geçemeyiz. Bunlardan biri Maoçuluk bir de Avrupa komünizmi olgusudur. Maoçuluk tanıttığımız kitabın konusu dışında bulunmaktadır. Ancak kitapta bugün Maoçuluğun yer aldığı konumun iyi bilinenlerin dikkatine sunmak istediğimiz ilginç bir alıntı vardır. 1957 Kasım ayında SSCB yüksek Sovyet'inin jübile oturumunda Mao Tse-Tung şu sözleri söylemiştir: "Ekim Devrimi'nden bu yana herhangi bir ül-

kenin hükümeti Sovyetler Birliğiyle dostça yaşamayı yadsır, kendi ülkesinin halkının gerçek çıkarlarına zarar vermektedir." Mao Tse-Tung ve ondan sonra Çin halkının başına gelenler hem kendi halklarına hem de dünyahalklarına devrimci hareketine zarar verirken aynı zamanda anti-komünizmin uluslararası evrensel gericiliğinin de kucağına düşmüş oluyordular.

Son olarak Avrupa komünizminden söz etmek istiyoruz.

Emperyalizmin gerici güçleri Avrupa komünizmi kavramını uydurur ve geliştirirler çözümler için de olmuşlardır:

- Proletarya iktidarının tümüyle yadsınması ve onun yerine çoğulcu burjuva demokrasisinin ilkelerinin benimsenmesi,

- Ekonominin kilit sektörlerinin ulusallaştırılmasından vazgeçilmesi,

- İdeolojik alanda burjuvaziye hoşgörü ve onunla uzlaşma yoluna gidilmesi ve tekeli devlet kapitalizmi konusundaki eleştirilerin yitirilmesi,

- Kuram ve uygulamada "Moskova'dan bağımsız" olunması.

Hiç şüphesiz Avrupa komünizmi uydurması da sökmeyecek ve işçi sınıfı devrimcileri bu oyunu boşa çıkarmayı bileceklerdir.

Helsinki Konferansı ilericilere bir armağandır. Ve en başta sosyalist ülkelerin ve Sovyetler Birliği'nin çabalarının bir ürünüdür. Şimdi ise anti-Sovyetizmin savunucuları, güya Helsinki Konferansının Nihai Belgesine dayanarak alınan kararların, Batılı devletlerin çıkarlarına ve güvenliğinin, insan hakları vb. alanlardaki ideolojik mücadele konuları üzerine kendi görüşlerine en uygun biçimde yorumlanmasını sağlamak amacıyla çeşitli çabalar giriştiler. Ve barış içinde bir arada yaşama ilkelerinin ideoloji alanına ve ideolojik ilişkilere yapılması düşüncesi 'yeni kanıtlarla' aslanmaya çalışılmaktadır.

Anti-Sovyetizm ve anti-komünizmin günümüzdeki uygulanmasına karşı ilericileri, demokratları ve bilimsel sosyalistleri bekleyen görevler nelerdir? Sosyalist yaşam biçiminin ve sosyalist demokrasinin, burjuva yaşam biçimi ve burjuva demokrasisi karşısında sahip olduğu ve kendilerini giderek daha belirgin bir biçimde gösteren sayısız üstünlükleri tanımlanmalıdır. SSCB'nin büyük maddi varlıkları, entelektüel potansiyeli ve izlediği barışçıl politikasıyla uluslararası ilişkilerde yuvarlanmanın en büyük etkeni ve en umutlu güvenesi olduğu ve bu gücün emperyalizmin serüveni, en saldırgan çevrelerini dizginlediği gerçeğini her geçen gün daha açıkça görürsek kapitalist, gerekse gelişmekte olan ülkelerin emperyalizme anlatmak için yöntemler ve biçimler bulunmalıdır.

Bilim yayınlarının 1978'de yayınlanan "Günümüzde Anti-Sovyetizm ve Anti-Komünizm" adlı yapıtı çoğunlukla aynen ahlallarla özetlemeye çalıştık. Bu kitabı okumak ve emperyalizmin gerici propagandalarını tuzaklarından kurtulmaya çalışmak görevidir.

Dünya Çocuk yılında Walt Disney 50 yaşında

"VAKVAK DEFOL"

COŞKUN
KARTAL

KÜLTÜR VE
ÇOCUK

1979 Birleşmiş Milletler tarafından Dünya Çocuk yılı olarak ilan edildi. Dünya Çocuk yılı nedeniyle çocuklarla ilgili çeşitli çalışmalar yapıyor. Çocukların dünyanın çeşitli yerlerindeki sorunları üzerinde duruluyor, bu sorunların çözülmesi için fonlar ayrılıyor.

1978 yılının son günlerinde çocuklarla ilgili "dünya çapında" bir olayın ortaya çıkmasının 50. yıldönümü de anıldı. Dünya kapitalist sistemine bağlı ülkelerin hemen tümünde "eglençellik" türünden çocuklara sunulan Miki Fare'nin Walt Disney tarafından yaratılmasının üzerinden tam 50 yıl geçti. Bu 50 yıl boyunca, başta Miki Fare olmak üzere, Walt Disney'in yarattığı başka çizgi roman kahramanları örneğin, "Vakvak", uluslararası anlamda, milyonlarca kişilik yığınları etkileyen "kahramanlar" oldular. Dünya çapında yayılmak için "dil, din, ırk, milliyet" ayrılığı tanımayan bu kahramanların Dünya Çocuk Yılında anılmaları gerekiyor. Walt Disney'in bunları nasıl ve neden uluslararası kahramanlar haline getirdiğini, bu kahramanların yerine getirdikleri "politik işlevleri" bilmek gerekiyor.

"DISNEY
İMPARATORLUĞU"

Geçen yılın son günlerinde 50. yılı anılan ABD'li Walt Disney'in "Miki imparatorluğu", bu açıdan bakıldığında iki tür işlev yerine getirebilen bir örnektir. Miki gibi çocuklara yönelik çizgi roman-karton film türündeki ürünler, birinci olarak Walt Disney'in sahibi bulunduğu şirkete "kâr getiren" bir işlev görmüşlerdir. Aylık çocuk dergileri olarak sunulan Miki Fare'nin aynı yıl sadece bir aylık toplam baskısının 50 milyonun üzerinde olduğu saptanmıştır. (1) (Walt Disney şirketinin "Vakvak" gibi başka çizgi romanları bunun dışındadır.) Şirketin yayınladığı çizgi romanlar daha sonraki yıllarda 100'ü aşkın ülke ve 30 yabancı dili kapsamına almışlardır. Şirketin çeşitli ülkelerdeki basım ve dağıtım işlerini, o ülkedeki "yerli" şirketlere yaptırdığı da bilinmektedir. (2).

Yukarıda verdiğimiz rakamlar, sadece bu "çocuk kahramanlarının" sahiplerine getirdiği kârı belirtmek içindir. Şirket, karton filmler alanında da büyük başarı elde etmiş ve dünyanın çeşitli ülkelerinde miki karton filmleri sinema ve TV'de gösterilmiştir.

Walt Disney'in kahramanlarının yerine getirmekte yükümlü oldukları bir başka işlev vardır ki, bu, dağıtılan ve etkiledikleri yığınlar açısından çok daha önemlidir. Burada söz konusu olan bir "kültür" olayıdır.

Kültür, bir toplumdaki bireylerin ortak inançlarını, ortak duyguları ve düşüncelerini kapsayan bir kavramdır. Kültürün toplumun çeşitli sınıfları ve tabakalarında belirli bir biçimi, o sınıf ve tabakaların nesnel durumlarından kaynaklanır. Ancak sınıflı toplumların devletlerinde, devlete egemen olan sınıflar toplum kültürünü kendi egemenliklerini korumak biçiminde yönlendirmeye çalışırlar. Kültürün yönlendirilmesinde en önemli etken, toplumun bireylerinin "küçüklüklerinden başlayarak" eğitimidir. Bu eğitim çocuklara okul aracılığıyla "resmî devlet eğitimi" olarak sunulur. Okul dışında ise çocuğu etkileyen en büyük etmen olan çevre, denetim altında tutulmaya çalışılır. Çocuğun okul saatleri dışında oyununu, eğlencesi, okuması belli bir yöne yönlendirmeye çalışılır. Bu konuda da, çocuğu her an ulaşabilecek "triviz edebiyat" türü çizgi romanların, hikâyelerin, magazinlerin yadsınmayacak bir yeri vardır.

Walt Disney'in "Miki İmparatorluğu" dünyanın birçok yerindeki milyonlarca çocuğa ulaşarak oldukça usta bir yöntem kullanmıştır. Miki serüvenlerinin içerikleri, yayınlandıkları ülkelerin koşullarına göre görsel olarak değiştirilmiştir. Bu içerik değiştirilirken, o ülkelerdeki işçi-emekçi sınıfı ve tabakalardan bilinç düzeyleri gözönüne alınmış. güdülen "politika" yerine, göre değiştirilmiştir ya da yuvarlanmıştır. Örneğin Miki'nin bazı Güney Amerika ve ABD baskılarında öykülerde, ad ve san belirtiler, açık ve kaba bir anti-komünizm aktarılmıştır okurlara. Buna karşılık işçi sınıfı partilerinin güçlü olduğu bazı Avrupa ülkelerinde Miki yumuşak başlı, "suya sabun dokumayan" bir içerik kazanmıştır. Bu Walt Disney şirketinin ürettiği Vakvak'ın serüvenleri için de söz konusudur.

Ne var ki bu ifade değişikliklerine karşı, bu öyküler her yayınlandıkları ülkede temelde aynı şeyleri anlatmaya çalışmışlar, aynı işlevi yerine getirmeyi denemişlerdir. Bu işlev, sınıflı toplumdaki sınıf olgusunun, üretim olayının, sınıfsal çelişkilerin gözden kaçırılması çabasıdır. Walt Disney kahramanları, okurlara hep belli toplumlar içinde sunulmuşlardır. Ancak bu toplumlar bir tek işlevi bile rastlamamışlardır. Herhangi bir malın nasıl ürettiği hiç söz konusu değildir. Arada bir komünistlerin, üretim araçlarının vb. sözü edilmektedir. Hatta bazı öykülerde "devrim" den bile söz edilmektedir. Ancak bunlardan nasıl söz edildiğini, aşağıdaki örnekte göreceğiz:

"DEVİRİMCI
MASKELLER"

Maskeller, Vakvak'taki Ördökköy toplumunun "parazit" kişileridir. Humzlık, soy-

gunculuk yaparak yaşamlarını sürdüren ve "Vakvak'ın Türkçe baskılarında "Maskeller" olarak geçen dört kardeş, bu serüvenlerin vazgeçilmez "kötüleri"dir. Çok zengin ve çok cimri olmasına karşın, çok sevimli olan Varyemez Amca'nın servetinin düşmanıdır maskeller. Ancak onların tüm soygun çabaları boşa çıkar ve Varyemez her serüven sonunda "daha da zenginleşerek", yerini "daha da sağlamlaştırır". Her zaman yenilgiye uğrayan kötülük simgeleri, maskeller, bazı serüvenlerde "devrimci" olarak gösterilmişlerdir. Örneğin "Micky Maus" Federal Almanya baskısının 1969 36. sayısında iki maskeli arasında şöyle bir konuşma geçmektedir:

"1. Maskeli: Üretim araçlarını ele geçirmek zorundasınız. Yani açık deniz yat'ını. Sonra ihtiyacınız olan herşeyi kavuşursunuz.

"1. Maskeli: Hadi dünya seyahatinizde iyi tatiller. Bol şanelar. Hoşçakalın.

2. Maskeli: Sen bir harikası. Bir ideolog ihtiyacımız olduğunuz her zaman söylemişimsiniz."

Yukarıda çizgi romanın iki "kötü kahramanı" arasında geçen konuşmada sözü edilen "üretim araçlarını ele geçirme" ve "ideolog" gibi sözlerden neyin anlatılmak istendiği ortadadır. Miki'nin Güney Amerika baskılarında birinde de Marks ve Engels "maddesinin insanın evlerine saldıran" iki akbaba biçiminde çizilmiştir. Batı Alman "Der Spiegel" dergisinin 1969/49. sayısında Miki Fare üzerine yapılan bir değerlendirmede maskeller için şöyle denmektedir: "Onlar sömürücülerin altedilmesi için eyleme geçen kişilerdir."

VARYEMEZ AMCA

Walt Disney'in Vakvak'taki Varyemez Amca'sı yaşlı, cimri, çıkarıcı, çok zengin ve çok sevimli bir tiptir. Varyemez Amca'nın kişiliği, serüvenlerin tüm dillerdeki baskılarında, onun gibi bir zenginliğe sahip olmanın "doğallığı" ve bu zenginliğin "yıkılmazlığı"na" algılamaktadır. Zenginliğin kaynakları ise, bazı serüvenlerdeki "olağanüstü olaylar"dan elde edilen değerlerle gösterilirken, bunun yanında kahramanlar arasındaki diyaloglardan ortaya çıkmaktadır. Varyemez amca tekeli bir kapitalist ve çöküşlü bir şirketin başındadır. Vakvak'ın yayınlanmış tüm öykülerinden yapılan bir derleme, Varyemez şirketinin faaliyet yerlerini ve dallarını şöyle belirtmektedir:

Varyemez'in bir kendi bankası, bir de Bankalar An-

nım Şirketi vardır. Faaliyet alanları yurt içi ve yurt dışı olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Yurt içi faaliyet dalları arasında kredi işletmeciliği, amaçlılık, trafik ve demiryolu, endüstri, havayolu işletmeciliği, oyun araçları sanayi, ev eşyaları sanayi, giyim sanayi, otelcilik, lüks tüketim sanayi, kitle haberleşme sanayi, içki sanayi, otosanayi, müzik aletleri sanayi, mobilya sanayi, madencilik, ormancılık, vb. bulunmaktadır. Varyemez yurt dışında Hawai, Küba, Brezilya, Hindistan, Çin, Jamaika, Güney Afrika, Arap yarıadalarında faaliyet göstermekte ve bu ülkelerde ananas, kahve, kereste, gümüş ve altın ticareti ile, petrol çıkarma işi ile uğraşmaktadır. (3)

Ancak belirtmek gerek ki, yukarıda sözünü ettiğimiz faaliyet dalları, okura Varyemez'in varlığı olarak sunulurken, buralarda yapılan üretimden hiç söz edilmemektedir, bunlar salt "varlık" olarak sunulmaktadır.

"VAKVAK DEFOL!"

Miki ya da Vakvak'ın serüvenleri, bu serüvenlerde verilmek istenen mesaj yanında uzun bir araştırma konusudur. Ancak genel olarak bunlar için söylenebilecek şey, bu yayınların gerici nitelikli, çocukların, hatta büyüklerin kafalarını bulundurma, kullandıkları bir işlev görmelelidir. Şili'de faşist Pinochet cuntasının darbesinden önce, "Halk Birliği" iktidarı döneminde Miki ve Vakvak'ın Şili baskıları böylece bir darbe için "psikolojik ortam hazırlamaya" hizmet etmişti. İki

Şili'li yazar, Dorfman ve Mattelart "Emperyalist Kültür Sanayi ve Walt Disney" ya da "Vakvak amca nasıl okunmalı?" adlı yapıtlarında, bu çizgi romanların halk için ne denli bir tehlike kaynağı olduğunu ortaya koyuyorlar. Faşist Pinochet, hedefini "kafaların fethi" olarak açıklamış ve "kafaların fethi" için Walt Disney'in Miki ve Vakvak'ını kullanmıştır. Şili'li iki antifaşist yazar, yaptıkları tümünde bu çizgi romanların gördüğü işlevi sergiliyor ve kitaplarına yazdıkları "Önöz" de Şili halkı adına şöyle sesleniyorlar:

"Bay Disney, size ördökköy lade ediyorum, tüyleri yolummuş ve kuzumuz olarak. İçine bakın. Duvardaki elyazmamızı göreceksiniz:

"VAKVAK DEFOL!"

(1) A. Dorfman/A. Mattelart, Emperyalist Kültür Sanayi ve Walt Disney

(2) a.g.k

(3) Grobian Gans, Die Ducks, Hamburg 1972

"DEMOKRATİK HAK VE ÖZGÜRLÜKLERE EL UZATMAK KİME YARAR"

• Sıkıyönetim yetkililerince, Okulu-nuzdaki çalışma odasında bulunan bazı sol eğilimli kitap ve dergiler yüzünden kısa bir süre için de olsa gözetimine alındığınız yolunda basında haberler çıktı. Bu olay hakkında bilgi verebilir misiniz?

• Hukuksal açıdan gözetimine alınmam söz konusu olmadı. 30 Ocak günü sıkıyönetimce Enstitümüzde yapılan arama sonunda üç öğretmenin görevlisi arkadaşım, üç öğrenci ve bir memurla birlikte Ankara Emniyet Müdürlüğüne götürüldük. Yaklaşık 9 saat sonra serkedildiğimiz sıkıyönetim savcılığı beni, 2 öğretmenin görevlisi arkadaşımı ve bir öğrenciyi serbest bıraktı; öğretim görevlisi Dr. Hasan Sami Güven, kütüphane memuru Numan Köylüoğlu ve iki öğrencimiz ise gözetimine alındılar.

Benim ve öyle sanıyorum ki diğer arkadaşlarımızın emniyete götürülüş nedeni çalışma odalarımızda bulunan sol eğilimli dergi, broşür, kitap gibi yayınlardı. Nitekim Emniyet Müdürlüğünde alınan ilk ifadeye sadece bu yayınlar üzerinde duruldu.

• Bu aramanın yapılması sizce bir ihbarın değerlendirilmesi miydi?

• Bunu kesin olarak bilemiyorum. Doğal olarak bir ihbarın olması en akla yakın olasılık. Burada çok önemli bir sorun ortaya çıkıyor: İhbar kurumunun işlevi. Eğer ihbar sonucu kişiler özel kütüphanelerinde bulunan yayınlar nedeni ile güvenlik kuvvetlerinin takibatına maruz kalmaları söz konusu ise, bunu çok vahim bir durum olarak kabul etmek gerekir. Örneğin, özellikle sosyal bilim alanında ders vermek olanaksız hale gelecektir. Çünkü hiç kimse, dersi dinleyenlerden birinin benim "a" dediğimi "z" dedi diye ihbar etmeyeceği konusunda garanti veremez. Haydi ondan sonra gelsin baskın, arama; kütüphanede bulunacak bir yayın için takibata maruz kalma. Kuşkusuz böyle bir uygulama, her türlü akademik özgürlüğü, özerkliği, düşünce özgürlüğünü temelden yok edici bir nitelik taşıyacaktır. Bu nedenle demokratik kamuoyunun ve tüm kamu güçlerinin ihbar kurumunun sözü edilen biçimde işleme tehlikesine karşı büyük bir duyarlılık içinde bulunmaları gerekir kanısındayım.

• Bir siyaset bilimcisi olarak sıkıyönetim uygulamaları ile Anayasa'da var olan demokratik hak ve özgürlükler arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendirebilirsiniz? Bir başka deyişle, kimilerinin öne sürdüğü gibi, Anayasa'ya göre, sıkıyönetim demokratik hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması gereken "istisnai" bir uygulamadır mı?

• Sıkıyönetim anayasal bir kurumdur ve esas olarak anayasal hak ve özgürlükler sıkıyönetim altında da geçerlidir. Anayasanın 124. maddesi sıkıyönetimin hangi nedenlerle ilan edileceğini belirle-

miştir ve uygulamanın sıkı bir biçimde gerekçeye bağlı olması gerekir. Bununla beraber sıkıyönetim anayasal hak ve özgürlükleri ortadan kaldırmaz; ancak gerekçesine bağlı olarak toplanma, gösteri vb. tipte toplumla ilgili eylemsel hak ve özgürlüklere "kayıtlama" ya da "durdurma" uygulayabilir. Yasayla belirtilen "kayıtlama" ve "durdurmanın" Anayasadaki ifadesi ile "temel hak ve hürriyetlerin özüne dokunmaması" gerekir. Eğer insanlar özel kitaplıklarındaki yayınlar nedeni ile takibata uğrarlarsa düşünce ve bilim özgürlüğünün özü ortadan kalktığı söylenebilir. Bu bakımdan sıkıyönetim uygulamaları sırasında bu konu üzerinde çok duyarlı olmak gerekir. Toplumumuzdaki demokratikleşmenin zayıflığı ve baskıcı geleneğin hâlâ çok kuvvetli bir biçimde varlığını sürdürmesi sorunun önemini artırmaktadır. Tarihsel olarak kolluk güçlerimizde kitapta, dergide, düşüncede suç arama eğilimi güçlü

bir biçimde yerleşmiştir. 30 yılı aşkın bir geçmişe sahip demokrasi oluşturma deneyimi bu olgu ortadan kaldırmamış görünmektedir. 1979 Türkiye'sinde hâlâ kişilerin kitaplıklarına yönelme ve okuduklarından dolayı onları suçlama eğilimi varlığını sürdürüyorsa, bu sorun karşısında herkesin şapkasını öüne koyup düşünmesi gereklidir.

• Ülkemizde, özellikle sıkıyönetim zamanında çok sık kullanılan bir kavram var: "Yasaklanmış yayın." Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

• Bu konuda fazla birşey söylemek istemiyorum; çünkü üzerinde çok durulmuş bir konu. Bugünkü yasal düzenlemeler uyarınca somut olarak bir yayın mahkeme kararıyla yasaklanabilir; yani basımı, dağıtımı, alımı, satımı durdurulabilir. Bir de bunlara Bakanlar Kurulu ile yurda sokulması men edilen yabancı

yayınlar katılabilir. Kavramın hukuksal çerçevesi bu ve kuşkusuz çok tartışılması gereken bir sorun. Ancak tartışma bir tarafa yine hukuksal olarak "yasaklanmış bir yayını" bulundurma suç olmadığı bilinmektedir. Bu nedenle bu tür yayınlar basıma, dağıtımına, alımına ve satımına konu olmadıkça, bu durum kanıtlanmadıkça kişiler suçlanamaz, bu yayınlara el konulamaz kanısındayım. Kuşkusuz demokratikleşmenin temel koşulu "suçlu yayını", "yasak yayını" gibi kavramların tümden değişmesi; başka bir deyişle yasal sistemde antidemokratik kurumların kaldırılması olarak tanımlanabilir.

Buna ek olarak profesyonel açıdan belirtmek istediğim birşey var. Hukuk sisteminde var olsun olmasın bilim adamı için yasak yayın yoktur. Bilim adamında, hele üzerinde çalıştığı alanla ilgiliyse, yasak sayılan yayının bulunmaması utanç verici olmalıdır. Bilim adamına düşen temel sorumluluklardan biri bu olguyu, başka yöneticiler olmak üzere bütün topluma kabul ettirmektir.

• Bütün bu tartıştığımız sorunların ışığı altında bugünkü sıkıyönetim uygulamasını nasıl değerlendirirsiniz?

• Bana göre en büyük güncel tehlike faşizmin iktidar talebi. Bir bakıma faşizm bir olgu olarak kapitalizmin türevi ve ülkemizdeki kapitalizmin bunalımı derinleştikçe faşizm tehdidi büyüyor. Son yılların nasıl faşist baskı ve cinayetlerle dolu geçtiğini hepimiz gayet iyi biliyoruz. Öğrenciler, öğretmenler, işçiler kısaca tüm demokratlar terörle sindirilmeye çalışılıyor. Giderek kitle katliamına dönüşen bu terör Kahramanmaraş kıyımı ile doruğuna erişti ve hükümet bunu durdurmak için sıkıyönetimi ilan etti. O halde sıkıyönetimin gerekçesi, kitle kıyımına varan terör ve cinayetleri durdurmak, bunları örgütleyen ve uygulayan kişi ya da güçleri bulup çıkarma olarak tanımlanabilir. Buna karşılık devlet içinde örgütlenip, yuvаланmış faşist güçler ise sıkıyönetim uygulamasını sapırtmak, solum ve demokratik güçlerin üstüne baskı olarak yönelmek amacını taşımaktadırlar. Bunun belirtileri ortaya çıkmış sayılabilir. Örneğin bizim yaşadığımız deneyde bir bayan öğretim görevlisi arkadaşımız odasında "Yürüyüş" dergisinin bir sayısı çıktığı için Emniyete götürülmüş ve ancak 9 saat bekleyip sıkıyönetim savcısına karşısına çıktıktan sonra serbest bırakılmıştır. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür ve bu konu üzerinde önemle durmak gerekmektedir. Tüm yetkililer ve kamu görevlileri sıkıyönetimin anarşi ve teröre karşı ilan edildiğini unutmamalı, bu yolda kalkışılacak sapırtma girişimlerine ve faşist cinayetlerin, kıyımların üstünü örtme çabalarına karşı uyanık olmalıdır. Bunun yanında gözden hiç kaçırılmaması gereken nokta, anayasal hak ve özgürlüklerinizi korumanın ana güvencesinin tüm demokratik güçlerin kararlı iş ve çabalarıyla olduğudur.

CİNAYETLER KİTAP VE DERGİLERLE YAPILMADI!..

Geçtiğimiz hafta Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü polis ve jandarma tarafından arandı. Doç. Dr. Gencay Şaylan, Dr. Asistan Birkan Uysal, Dr. Hasan Sami Güven, Dr. Nihat Gündüz, Asistan Meral Tecer, Kütüphane memuru Numan Köylüoğlu ve üç öğrenci gözetimine alındılar.

Benzerlerine 12 Mart dönemlerinde bile aşırtılan bir "operasyon" gerçekleşmişti. Faşist terörün birçok bilim adamını hedef olarak seçtiği, birçok bilim adamının faşist terörün kurbanı olduğu bir dönemde bilim adamların terörü önleme adına gözetimine alınıyor, bilimsel eserler toplatılıyordu. Son günlerde örneklerine sık sık rastlandığı gibi dergimizi okuyanlara yönelik antidemokratik baskılar bu olayla da sürdürülüyordu.

TODAYE'nin aranması demokratik güçlerin sert tepkisi ile karşılandı, Türkiye İşçi Partisi Genel Sekreteri Nihat Sargın bir basın açıklaması ile olaya dikkat çekti. Sargın basına açıklamasında şunları söyledi: "Sıkıyönetim bölgelerinde dernek kapatma ve yayın yasaklamakla başlayan uygulamalar, ülkenin zaten çok kısıtlı bir ortamda ancak özerklikle yürütülmeye çalışılan düşün ve kültür yaşamını tümüyle gölgeleyecek boyutlara ulaşmak doğrultusunda gelişmektedir. Bunun son örneği bir 'ihbar' gerekçesiyle TODAYE'nin aranması ve mümtaz bilim adamlarımız ve öğrencilerinin gözetimine alınmalarıdır. Elinde veya evinde kitap, dergi bulundurdu diye kovuşturmayla uğramaktan, asılsız ihbarlarla gözetimine alınmaları kadar bu ve benzeri uygulamaların sürdürüleceği kuşkusuyuz. Böylece sıkıyönetim ilan edilmiş gerekçesinin ve yalnız ve yalnız buna bağlı olması gereken uygulamalarının dışına taşınarak, demokrasiye, sola karşı bir harekete dönüştürülmek durumundadır. Hiç hatırdan çıkarılmaması gereken şudur: Pusular, saldırılar, bombalamalar, cinayetler, kitap ve dergilerle yapılmadı. 'Yaygın şiddet eylemleri'ni bilim adamlarımız gerçekleştirmedik. Kahramanmaraş olaylarını da demokratlar, ilericiler, sosyalistler yaratmadı. Tersine saldırıya uğrayan, öldürülen, ülkemizin önde gelen bilim adamları, hukukçular, demokratlar, ilericiler, sosyalistler oldu. Şişli meydanından, Bahçelievler katliamına kadar sadece Partimizin verdiği şehitler kaçtı buldu. Tekrar ediyoruz, sıkıyönetimin ve uygulamalarının birinci derecede sorumlusu Başbakan Ecevit ve onun hükümetidir. Sıkıyönetimi ilan edilmiş gerekçesinden sapırtma girişimlerini önleyecek ve asılsız ihbarlarla demokrasiye karşı yönelecek yerde, yaygın şiddet eylemlerinin ve Kahramanmaraş katliamının görünür ve perde arkası gerçek sorumlularını ortaya çıkarmak ve adalete teslim etmek doğrultusunda harekete geçirmek birinci derecede onun görevidir. Kendi kendisiyle tümüyle ters düşmek istemiyorsa, bu görevini ivedilikle yerine getirmek zorundadır."

Öte yandan TÜMÖD Genel Başkanı Prof. Nuri Karacan TODAYE'nin aranmasını eleştirdi. Karacan, Enstitünün aranmasını üzücü ve yüksek öğrenim kurumlarının geleceği konusunda kaygı verici olarak niteleyerek, arama olayının sıkıyönetimin ilan nedeni ve amacı ile ilgili bulunmadığını belirtti.